

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP

„ERDÉLY NÉPEI“ és „A MI FÜRDŐINK“

CZIMÜ ÖNÁLLÓ MELLÉKLETEKKEL.

SZERKESZTETTE :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RADNÓTI DEZSŐ,

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET FŐTITKÁRA.

KIADJA :

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

1901.

X. évfolyam. — 49 képpel.

101-1902

KOLOZSVÁRT,

NYOMATOTT GOMBOS FERENCZ LYCEUM-KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1901.

108129 TARTALOM.

I. „Erdély.“

I. Nagyobb cikkelyek.

<i>Védőnk gyűsza</i> — — — — —	33
<i>Barabási István.</i>	
Egy magyar theológus vándorútjaiból — — — —	58—60
<i>Czárán Gyula.</i>	
Úti vázlatok Móczopotámiából I., II., III., (Képpel) —	50—51
Úti vázlatok Móczopotámiából IV., V., VI. — — —	72
Úti vázlatok Móczopotámiából VII. — — — —	92
<i>Déchy Mór.</i>	
Védekezésül — — — — —	89—91
<i>Erődi Béla dr.</i>	
A haza minden előtt — — — — —	17—19
<i>K. Fodor János.</i>	
Az E. K. E. az érczhegységben — — — — —	35—40
Tavaszi körséta a Székelyó mentén — — — —	41—42
A Galbina felső medenczéjének feltárása — — —	54—58
Brassó vidéki kirándulásainak az 1901. év nyarán — — — —	73—74
<i>Győry Ilona.</i>	
Angol vendégek (Képpel) — — — — —	65—72
<i>Harmath Lujza.</i>	
Utazás egy havas, ködös éjszakán — — — —	40—41
<i>Jahn Károly.</i>	
Turistailag elhanyagolt vidék — — — — —	91
<i>K. Nagy Sándor.</i>	
A testvérek útja — — — — —	21—25
<i>Márki Sándor dr.</i>	
Gróf Wass Adámné olasz útja — — — — —	6—7
<i>Máthé József.</i>	
Az E. K. E. és az ifjúság — — — — —	33—34
<i>Melitskó Frigyes.</i>	
A turistaság feladatai — — — — —	1—3
<i>Merza Gyula.</i>	
A házi és népipar turista szempontból — — —	3—6
<i>Ósz János.</i>	
Egy hegylánczról — — — — —	42—43
<i>Rácz Miklós</i>	
Erdélyi vonatkozásu ós germán mondák — — —	9—10
<i>Rudnótiné Hrabovszky Irén.</i>	
Az E. K. E. a háziipar szolgálatában — — — —	19—21
A székely kérdés — — — — —	49—50
<i>Rudnóti Dezső.</i>	
Székely kongresszus (Történeti előzmények) — —	74—84
	93—97
<i>Rubinyi Mózés.</i>	
Csángó emlékeimből — — — — —	8
Turistaság és nyelvészet — — — — —	52—54
<i>Schwarczel Adél.</i>	
Az a jó székely furfang — — — — —	25—27
<i>Téglás István.</i>	
A koppándi római források (Képekkel) — — —	35
<i>Weisz Elza.</i>	
A Tekintő (Tárca) — — — — —	2—4

II. Költemények.

Versényi György dr.

A Detonáta — — — — —	61
A Czenketőn — — — — —	84

III. Külömfélék.

Lukács Béla — — — — —	10
A kolozs-monostori kálvária-templom (képpel) — —	10—11
Kincsesi temető (Képpel) — — — — —	11
A külföld szeretete (a. o.) — — — — —	27—28
Apróságok Kolozsmegyéből (Közli: Hangay O.) — —	28
Székely kongresszus. (Egy székely hattudal)	
Irta: Merza Gy. — — — — —	44—45
Az E. K. E. kitüntetése — — — — —	45
Angolok Erdélyben — — — — —	84—86
Védőnk üdvözlése — — — — —	97
Az E. K. E. és az angolok — — — — —	104
Az angolok köszönete — — — — —	104

IV. Egyesületi élet és mozgalmak.

Az E. K. E. újévi tisztelgése Feilitzsch A. báró elnöknel — — — — —	11—12
A központi választmány gyűlése — — — — —	12—13
A turista-osztály megalakulása — — — — —	13—14
Az E. K. E. hunyadvármegyei osztályának közgyűlése	14
Schumacher V. dán író levele — — — — —	14
A székesfővárosi osztály közgyűlése — — — — —	29—30
A központ választmányi gyűlése ápril 29-én — — —	46—48
A brassóvármegyei osztály közgyűlése ápril 14-én —	48
Ugyanez osztály választmányi gyűlése máj. 4-én —	48
Palkovics levele az E. K. E.-hez — — — — —	62
A központ vál. gyűlése jul. 6-án — — — — —	62
Az E. K. E. székesfővárosi osztályának vál. ülése május 18-án — — — — —	62—63
Székesfővárosi osztály (Vál. ülés jul. 2-án) — — —	87—88
A választmány jelentése — — — — —	97—100
Közgyűlés nov. 10-én — — — — —	100—101
Választmányi gyűlés nov. 1-én — — — — —	101—102
Székesfővárosi osztály választmányi gyűlése — — —	102—103

V. A turista-osztály ügyei.

A Gabina feltárása — — — — —	63
A Székelyői vízesés környékén végzett munkálatok (Irta K. Fodor János) — — — — —	63—64
A turista-osztály gyűlése jul. 13-án — — — — —	64

VI. Turista apróságok.

Poézis a földmivélsügyi miniszteriumban — — —	32
Turista segédszerek — — — — —	32
A hegyi tartózkodás és a vér — — — — —	32

VII. Háziipar.

Az E. K. E. Félégházán — — — — —	45—46
Debreczeni kiállítás — — — — —	46

Hegedűs és a háziipar	—	—	—	61
1000 korona himzésekért	—	—	—	61
A varrottas a templomokban	—	—	—	61
Szotyrok az iskolában	—	—	—	61
Házi és népiipar fejlesztése. (A miniszter felhívása)	—	—	—	88

Versényi György dr.				
Aratáskor	—	—	—	9—10
Bethleemes játék	—	—	—	24—25
Több szerzőtől:				
Erdélyi határ- és helynevek	—	—	—	26—31

VIII. E. K. E. iparczikkek.

E. K. E.-pezső	—	—	—	16
E. K. E.-erősítő	—	—	—	16
E. K. E.-Kólaalkör	—	—	—	16
E. K. E.-rum	—	—	—	16
E. K. E.-gyújtó	—	—	—	16

II. Néprajzi tarkaságok.

Egy régi faragott kapu. (Képpel. — Irta: Kelemen Lajos.)	—	—	—	15
Babonák oláh vidékről. (Közli Dregán Anna.)	—	—	—	15—16
Csuhajgatások. (Közli Versényi György.)	—	—	—	16
Körmives Kelemen. (Közli Vikár Béla.)	—	—	—	31
Verses levelek, névnapki köszöntők. (Közli Ösz János.)	—	—	—	32

IX. Testvéregyesületek köréből.

A hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat közgyűlése 1900. decz. 16-án	—	—	—	16
Két jubileum. a) A pécsi Mecsek-Egyesület jubileuma	—	—	—	
b) A Magyar Tanítók Turista-Egyesületének jubileuma	—	—	—	30—31

III. „A Mi Fürdőink“.

— Az „Erdély“ fürdőügyi melléklete. —

I. Nagyobb czikkelyek.

A fürdőtörvény bírálata. (Az E. K. E. felterjesztése a belügyminiszterhez.)	—	—	—	1—3
Halász János ar.				
Kolozs fürdő. (Képpel.)	—	—	—	4—6
K. Gy.				
Az ásványvizek gyógyító hatásának magyarázata	—	—	—	5—6
Száva Gerő.				
Előpatak	—	—	—	3—4

X. Könyvesház.

Az „Erdély“ pályázata	—	—	—	14
„Tanári vakációk“	—	—	—	14—15
„Székely Tanügy“	—	—	—	15
Megyei közigazgatási térképek	—	—	—	31—32
Magyarország hegyeinek és vizeinek tudományos leírása	—	—	—	32
A Magyarországi Kárpát-Egyesület évkönyve	—	—	—	61
A moldvai esángokról	—	—	—	61—62
Az Arad-Hegyházi Turista-Egyesület évkönyve	—	—	—	88
A szász Kárpát-Egyesület évkönyve	—	—	—	104

II. Különfélék.

Szilvássy János dr. (Irta: Hankó Vilmos dr.)	—	—	—	6
Balneológiai kongresszus	—	—	—	6—7
Gyógyítóvizek Kolozsmegyében	—	—	—	7—8
Helyreigazítás. (Szilvássy János dr.)	—	—	—	8
Német bírálat az E. K. E. német nyelvű fürdőkönyvéről	—	—	—	8

XI. Külföldi turista hírek.

Kolamin-labdacsok	—	—	—	15
Gyógyító tubusok	—	—	—	15
Barlangi pók	—	—	—	15
Fölkeltést jelző készülék	—	—	—	15
A dauphinei turista-egyesület havasi kertje	—	—	—	15
Úti párna	—	—	—	15
A drezdai idegenforgalmi egyesület	—	—	—	15
A vorarlbergi idegenforgalmi szövetség	—	—	—	15—16
Turista felszerelések kiállítása	—	—	—	16
Turista lámpások	—	—	—	16

III. Fürdői hírek.

A párisi kiállítás a magyar fürdőknek	—	—	—	8
Hankó Vilmos dr. kitüntetése	—	—	—	8
Élhetetlenség	—	—	—	8
Bérbeadó fürdők és ásványvizek	—	—	—	8
Borszék bérbeadása	—	—	—	8

IV. Képeink.

I. „Erdély.“

A magyarókereki ref. templom. (Telegdy A. rajza.)	—	—	—	4
Régi udvarház Magyarókereken. (Telegdy A. rajza.)	—	—	—	5
A kolozsmonostori templom. (Kovács Géza felvétele.)	—	—	—	11
A kincsesi temető. (Pap Gábor rajza, Kovács Géza fényképe után.)	—	—	—	13
A koppándi római források. (Téglás István rajza.)	—	—	—	35
A koppándi római források. (Téglás István rajza.)	—	—	—	35
A dézmai várhegy. (Tull Ödön rajza.)	—	—	—	36
Sárkány-kő. (Tull Ödön rajza.)	—	—	—	37
A századik menyasszony sirkesztje. (Tull Ödön rajza.)	—	—	—	39
A rekiczeli felső esések. (Tull Ödön rajza.)	—	—	—	51
A rekiczeli felső menedékház. (Tull Ödön rajza.)	—	—	—	52
Sikó-torony. (Tull Ödön rajza.)	—	—	—	5b
Győry Ilona. (Arczkép.)	—	—	—	65
Angol kirándulók Erdélyben. (Csoportkép. — Erdélyi fényképe után.)	—	—	—	67
A paromari vizesés. (Tull Ö. rajza.)	—	—	—	69
Sura-barlang. (Tull Ödön rajza.)	—	—	—	71
A Sasberez. (Tull Ödön rajza.)	—	—	—	73
Fehérkő a Vigyázón (Tull Ö. rajza.)	—	—	—	92

II. „Erdély Népei“.

— Az „Erdély“ néprajzi melléklete. —

I. Nagyobb czikkelyek.

Boér Miklós.				
A Szilágyság népeiről	—	—	—	10—13
Kelemen Lajos.				
A sövényfalvi ev. ref. egyház himzései a XVII. és XVIII. századból (3 képpel)	—	—	—	13—14
Kuun Géza gróf.				
A kő néhány közmondásunkban	—	—	—	1—2
Mailand Oszkár				
Csángó népdalok (Tárca.)	—	—	—	3—7
Merza Gyula.				
A népviseleti muzeum Bozenben	—	—	—	17
Szinte Gábor.				
A esikiak (10 képpel.)	—	—	—	2—8
Udvarhelymegye (16 képpel)	—	—	—	18—24

II. „Erdély Népei.“

A csikiak. (Czímkép. — Szinte Gábor rajza.)	—	2
Székely ház Cs.-Szt.-Mártonból. (Szinte Gábor rajza.)	—	4
Bokájos kendőszeg és kanáltartó. (Szinte G. rajza.)	—	4
Útszéli kereszt kőből. (Sz. G. rajza.)	—	5
Székely ház. (Szinte Gábor felvétele.)	—	5
Harangláb Mádéfalván. (Szinte G. felvétele.)	—	6
Fedett kapu Cs.-Karczfalván. (Szinte Gábor felvétele.)	—	7
Fürészmalom Gy.-Alfalu határában. (Szinte G. fényképe után.)	—	8
Vendégfogadó a Grézes-tetőn. (Szinte G. fényképe után.)	—	8
Székely motívumok. (Rajzolta Szinte G.)	—	8
A sövényfalvi gránátalmás himzés kisebb mintája, (1696.) (Vázlat után rajzolta: Pétersberger F.)	—	12
Keleti minta egyik sövényfalvi varrottasról. (XVII. század.) (Vázlat után rajzolta: Petersberger F.)	—	14
Szegletminta 1872-ből. (Vázlat után P. Fr.)	—	14
Egy régi faragott kapu M.-Vásárhelyt. (Kelemen Lajos rajza.)	—	15
Énlaki unitárius templom menyezetéről. (Szinte G. rajza.)	—	18
Fenyédi székely ház. (Sz. G. rajza.)	—	19
Fenyédi kapu-diszítés. (Sz. G. rajza.)	—	20
Tulipános oszlop Parajdon. (Szinte G. r.)	—	20
Tornáczdiszítés. (Szinte G. r.)	—	20
Zörgős guzsaly. (Sz. G. r.)	—	20
Ereszes csűrístáló. (Szinte G. r.)	—	20

Zörgő gereblye. (Sz. G. r.)	—	—	—	21
Sarjutartó diszítése (Szinte G. r.)	—	—	—	21
Kapu-zábé. (Szinte G. r.)	—	—	—	21
Czifra-járom. (Sz. G. r.)	—	—	—	21
Székely népriselet. (Szinte G. fényképe.)	—	—	—	22
Pajta a h.-almási határban. (Székely G. felv.)	—	—	—	22
Korondi fazekas-műhely. (Szinte G. felv.)	—	—	—	23
„Erős-út.“ (Szinte Gábor felvétele.)	—	—	—	23
Székely-ház. (Szinte G. felv.)	—	—	—	24
Falurészlet Felső-Sófalváról. (Sz. G. felv.)	—	—	—	24

III. „A Mi Fürdőink.“

Kolozs fürdő. (Szádeczky Gy. felvétele.)	—	—	5
--	---	---	---

Hibaigazítás.

1. Az Erdély 50-ik lapján az Úti vázlatok Móczopotámiából cz. cikkben a főcím alatt levő római „I“ törlendő. — A „felső esések“ feletti „1“ azonban római „I“-é; — úgyszintén az azutáni „2“ és „3“ is római számokká változtatandó, hogy e cikkeknek későbbi folytatásában a következetesség meglegyen. E tartalomban a helyesbítést bevezettük.

2. Ugyancsak az Erdély 86-ik lapján a „Schrubsole felolvasása“ című közlemény első sorában „Northampton“ „Northampton“-ra javítandó.

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

SZERKESZTI:

RADNÓTI DEZSÓ

E. K. E.-FŐTITKÁR.

ELŐFIZETÉSI ÁRA 10 KOR. — TAGOK INGYEN KAPJÁK.

TAGDIJ ÉVI 6 KORONA.

101-1902

MEGJELENIK IDŐKÖZÖNKÉNT ÉVENTE 12 SZÁMBAN.

KIADJA
AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.
KOLOZSVÁR.

Az E. K. E. iparcikkekre felhívjuk olvasóink figyelmét

Tartalom:

1901	«ERDÉLY»	I-SŐ SZÁM.	Lap	RÁCZ MIKLÓS: Erdélyi vonatkozású ősgermán mondák Paulus Diaconus „Langobárd történeté”-ben	Lap
	<i>Melitskó Frigyes</i> : A turistaság feladatai	1—3			
	<i>Weisz Elza</i> : A tekintő (Tárca)	2—4			9—10
	A házi és népipar turista szempontból	3—6		<i>Különlélek</i> : Lukács Béla. A kolozsmonostori kalváriai templom. — Kincsesi temető. — Egyesületi mozgalmak. — Könyvesház. — Külföldi turista hírek. — E. K. E.-iparczikkek. — Testvéregyesületek köréből. — Szerkesztői üzenet.	10—16
	<i>Márki Sándor dr.</i> : Gróf Wass Ádámné olasz útja	6—7			
	<i>Rubinyi Mózes</i> : Csángó emlékeimből	8			

Erdélyi házi-ipar.

Az E. K. E. választmánya felvette működési körébe az

erdélyi házi-ipar

fejlesztését és terjesztését. E czélból külön

házi-ipar osztályt

szervezett az egyesület kebelében, mely a házi-ipar terjesztésével rendszeresen foglalkozik.

Ez osztályunk közvetíti a **kalotaszegi** és **magyaróri** varottásra, a **körösfői** himes butorra és **székely** szőnyegekre vonatkozó megrendeléseket s általában mindenféle házi-ipari megbízást elfogad. Részt vesz az országban rendezendő összes házi-ipari kiállításokon és a kormánynál közben jár, hogy e czélból szállítási kedvezmények adassanak.

Felkérjük mindazokat, akik házi-iparral foglalkoznak, sziveskedjenek ezt a főttkári hivatalnak bejelenteni, hogy az egyesületnél vezetett házi-ipar törzskönyvbe nevüket bejegyezzék.

Kolozsvár, 1901. január 8.

Az elnökség.

Kérés a tagokhoz.

Az évi tagdíj beküldetésére minden tagunknak postatakarékpénztári befizetési lapot küldöttünk. Kérjük t. tagjainkat, sziveskedjenek ennek felhasználásával évi díjaikat beküldeni. Az 1899. év óta hátralékos tagok az „**Erdély**” 1901. évi folyamának csak ezt a számát kapják meg, a folytatólagos füzeteket a választmány határozata értelmében visszatartjuk mindaddig, míg hátralékaikat befizetik.

Kolozsvár, 1901. január 8.

A fttkárság.

Az E. K. E. iparczikkekre felbivjuk olvasóink figyelmét.

Irodalom.

- A Pesti Hírlap** 1902-vel 24-ik évfolyamába lép. Tehát már negyedszázad óta szolgálja a magyar olvasóközönség érdekeit.
- Hírlap** kormánytól és pártoktól független, szabadelvű és demokrata ujság.
- A Pesti Hírlap** a két utolsó évtized szabadelvű alkotásainak kiküzdésében jelentékeny részt irhat a maga sikerei közé.
- A Pesti Hírlap** mindig a legelőkelőbb szabadelvű publicistákat látta — pártkülönbség nélkül — munkatársai sorában
- A Pesti Hírlap** a szépirodalom legelső munkásait számíthatta mindig regény- és tárczáirói közé. Azok közé tartoznak ma is *Fokai Mór* és *Mikszáth Kálmán*.
- A Pesti Hírlap** megalapított és fentart igen népszerűvé vált rovatokat, a legnagyobb terjedelemben
- A Pesti Hírlap** egyik legkeresettebb napi olvasmánya az *Esti levél*, melyben a legszellemesebb magyar író, *Tóth Béla*, szól az aktualis eseményekhez.
- A Pesti Hírlap** minden nevezetesebb képviselőházi ülésről élénken megírt karczolatot is közöl „A t. Házból” czim alatt.
- A Pesti Hírlap** minden nap közöl *szerkesztői üzeneteket*, bő *Vegyes* rovatot és hetenkint *Sakk* rovatot.
- A Pesti Hírlap** *színházi, sport, iózsdei* rovata a legnagyobb és a legváltozatosabb.
- A Pesti Hírlap** er deti tárczán kívül mindennap közöl külföldi íróktól is egy egy rajzot vagy elbeszélést.

- A Pesti Hírlap** külön kedvezményeket is nyújt. Havonként napi följegyzésekre alkalmas *jegyzéknaplót* küld előfizetőinek.
- A Pesti Hírlap** előfizetői éenkint egyszer nagy, diszes kiállítású *naplárt* kapnak teljesen díjtalanul.
- A Pesti Hírlap** előfizetői a *Divat Salon* című pompás divatújságra előnyös árban fizethetnek elő.
- A Pesti Hírlap** legnagyobb terjedelemben jelenik meg a napilapok közt; hétköznap 20—28, vasárnap 32—48 oldalon.
- A lap előfizetési ára egész évre 28 korona, félévre 14 korona, negyedévre 7 korona, egy óra 2 korona 40 fillér. A *Divat Salon*-nal együtt negyedévre 9 korona.
- Mutatványszámokat öt napig küld a kiadóhivatal, *Budapest, V., Váci körút 78. sz.*, hova az előfizetési pénzek küldendők.
- A **Magyarság**, melynek főszerkesztője *Györfly Gyula* orsz. képviselő s felelős szerkesztője *Benedek Elek*, nem csupán azért érdemli meg a támogatást, mert a legolcsóbb napilap, de azért is, hogy párt- és felekezeti politikától függetlenül szolgálja a magyar faj erősítését, az igazi nemzeti politikát. A **Magyarság** vezér- és tárcza-cikkeit a legjelesebb publicisták és írók írják *Benedek Elek* csak ebbe írja közkezdvelt tárczáit s kivüle rendes cikkek és tárczák: *Bedő Albert, Fancsó Benedek, Gaal Mózes, Jakab Ödön, Lengyel Laura, Földes Géza, K. Simó Ferencz* stb. stb. A **Magyarság** a magyar családok igazi lapja: kerüli a léhaságot, családi és mag. ügyek bolygatását: csak közérdekű dolgokról vesz tudomást. A minden nap délután 8—16 oldalon megjelenő lap előfizetési ára egész évre 14 korona. Kiadóhivatal: Budapest, Szentkirályi-utca 28.

„E. K. E.”

az E. K. E. székesfővárosi osztályának hivatalos lapja.

Közli az osztálygyűlési jegyzőkönyveket és tájékoztat a fővárosi turista mozgalmakról. Az E. K. E. tagok 2 koronáért rendelhetik meg. Ajánljuk tagjaink szives figyelmébe és pártfogásába. Megrendelhető a szerkesztőségtől: Budapest VI. Teréz-körút 26. sz. a.

Elegáns ruhák.

A ki szép téli kabátot vagy szép téli öltözetet akar 14 frtéért mérték után készíttetni, az kérjen egy levelező lapon mintákat és mértékvételi utasítást

Aszódi S. és Társa

Angol, férfi és gyermek ruha áruházából

Kerepesi-út 41. (Ádria szálló.)

Legnagyobb választéku kész férfi és gyermekruha áruház.

Eke tagoknak 5% árengedmény.

BUTOROK.

Eladok minden szilusban a legolcsóbb árak mellett, szolid és izléses munkát, a legelegánsabbtól a legegyszerűbb kivitelig.

Menyasszonyi kelengyék

uraságok és polgári körök részére előnyös árak mellett.

== Szalon-garnitúrák. ==

Nagy választék szőnyeg- és bourett otományok, valamint chaislongok, továbbá szőnyegek, valódi olajfestmények, lámpák stb. stb. Iroda-, előszoba- és konyha-berendezések.

Fővárosi butoráruház Kardos Lipót

Budapest, Kerepesi-út 64. sz. I. em.

— E. K. E. tagoknak 5% kedvezmény. —

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

X. évfolyam.

Szerkeszti: RADNÓTI DEZSŐ.

Kolozsvár, 1901. 1. szám.

A turistaság feladatai.

A turista osztály 1900. decz. 15-iki alakuló gyűlésén elmondta:

Melitskó Frigyes.

urista osztályunk ez első gyűlésének megnyitása alkalmából legyen szabad rövid vonásokban a turistaság jelentőségét néhány szóval esetelnem.

Korunk egyik legnagyobb áldása a társadalomnak az egészségért felvett közös küzdelme. A turistaság első sorban az *egészségnek*, a test és lélek higiénéjének tesz nagy szolgálatot.

Nincs életkor — a zsenge gyermektől az aggig — melyben a szabadban, a tiszta levegőben való tartózkodás, mozgás a szervezetre éltető, erősítő hatással ne lenne. Ezért sürgeti a modern pedagógia, hogy már a kis iskolás gyermekek minél gyakrabban, minél rendszeresebben ránduljanak ki, vitessenek ki a testet felfrisítő, szívet-lelket nemesítő szabad természetbe. Ezért hódít a művelt nemzeteknél mind szélesebb körben s nagyobb arányokban az iskolai turistaság, mint egyfelől a testi nevelésnek, másfelől az önállóság- és akaraterejlesztésnek, a jellemképzésnek megbecsülhetetlen eszköze. A hegymászás, e magasabb korban is űzhető sport, fokozza a szív és tüdő működését, gyorsítja az anyagcserét s pirossabbra festve vérünket, élénkíti annak elválasztó képességét, így testi ruganyosságunk visszaadásával ébrentartja szellemi rugékonyságunkat is. Ezért nem múló jelenség, hanem a kulturális haladás érlelte szükség, az önfentartás fejlettebb ösztöne az, mely a társadalom javából mind több és több embernek adja kezébe a turista botot.

A turistaság előmozdítja a *társadalmi békét*, felkelti az *összertartozandóság érzetét*. Régebben a hegylánczok, gerinczek, szakadékok, folyóvizek elszigetelő határt alkottak országok, nemzetek, népek között, ma e pontok a világ művelt társadalmának találkozó helyei, hol a közös vágy, közös küzdelem a kitűzött cél elérésében, majdan a közös öröm, közös kedvtelés a természet jelenségeinek szemléletén az embereket közelebb hozza egymáshoz, a természeti erők harmonikus együttműködése visszhangot keltve az ember lelkiületében, barátkozóvá, közlékenynyé teszi s a kölcsönös megismerésre, megbecsülésre vezet.

A turistaság hasznát hajtja a *tudománynak*, nevezetesen a földrajzi és természettudományi ismeretek terjedésének és gyarapodásának. Az a turista, — pedig sok akad ilyen — a ki csak egyszer megkísérelte megfigyelni és kutatni a természet rejtett őserőinek egymásra hatását, megismerni azoknak törvényszerűségét, más szemmel nézi a természetet és jelenségeit és ellenálhatlan vágya támad a további kutatásra. Az ily turista anyagot hoz a természetbuvár számára és elvezeti őt a már egyengetett úton, oly rejtett tájakra, hová az különben el sem jutott volna.

A turistaság fejleszti, érleli a *hazaszeregetet*. Hiszen csak azt szerethetjük igazán, csak azt vallhatjuk magunkénak, a mit ismerünk. Feltárva hazánk természeti szépségeit, minél többször keressük fel azokat, minél több kedves benyomással gazdagodva térünk onnan vissza, e benyomások mind megannyi újabb kapocs, mely szívünket a hazához köti. Vándorlásaink, barangolásaink közben megismerkedve hazánk népeinek ősi szokásaival, hagyományai-
val, eredeti jellemvonásaival, — érdeklődésünk felkeltével, felébred vonzódásunk honfitársaink iránt. És nem szállhatja-e meg ifjainkat igaz

nemzeti érzés ihlete váromladékaink, történelmi műemlékeink szemléletekor, midőn ez emlékek legélénkebb szószólói a magyar nemzet pártalan haza- és szabadságszeretetének. Gyakoroljuk tehát már ez okból is a turistaságot, hogy lehessünk itthon, igazán itthon e hazában.

A turistaság *közgazdasági célokat is szolgál*, lévén a *közvagyonosodásnak, népjólétnek* hathatós tényezője. A modern városi élet kiegészítője a nyaralás. Legkivált a módosabb intelligencia özönével keresi fel nyaranta Svájcznak, Ausztriának alpesi vidékeit, milliókra menő pénzt hozva be ez országokba, pedig Svájcznak, Ausztriának levegője semmivel sem jobb a mi hegyvidékünk levegőjénél. A természeti szépségek mindegyikének meg van a maga külön sajátossága, a maga külön vonzó ereje. A magas alpesi régiók néma komorságukkal s a formák óriási arányaival lebilincselnek, de meg van varázsa a középhegyeknek is. amott az élettelen, megdermedt világ, emitt az életől duzzadó, növéssel, tenyészettel teli szingazdag kép az, mely elbájol. A tárgyi feltétel, a látni valók sokfélesége minden igényt örök időre kielégítő mértékben meg van szép bércezes hazánkban. Annál több azonban a kívánni való a többi alapfeltételt illetőleg, melyek: a könnyű odajutás, a biztos eligazodás és a ki-

rándulásokra járó, nyaralásra menő nagy közönség igényeit kielégítő ellátás.

Eme főbb vonásaiban jelezve a turistaság kulturális és közgazdasági jelentőségét, legyen szabad megkísérlelnem rámutatni ama legközelebbi teendőkre, melyek a turista ügy felvirágoztatása érdekében egyesületünkre várnak.

Egyesületünk egyéb céljai mellett ma aránylag csak kevés anyagi eszközt bocsáthat a turista osztály rendelkezésére. Ez szabja meg működésünk számára azon szorosb korlátokat, melyeken belül maradnunk elkerülhetlen, ha mielőbb eredményt elérni s a további haladás sikerét biztosítani akarjuk.

Törekvésünk az legyen, hogy mindenek előtt a hazai közönséget nyerjük meg hegyvidékeink állandó látogatóiul, mert csak azután számíthatunk a külföld utazó közönségére. Épen azért tevékenységünknek egyelőre arra kell szorítkozni, hogy az ország szívéhez, valamint egyesületünk központjához legközelebb eső azon hegycsoport turistai feltárását mielőbb befejezzük, mely a legsűrűbb közlekedésű vasuti vonal által érintetik.

Ezen hegycsoport a nagy kiterjedésű kolozs-bihari hegység a Maros völgyéig terjedő nyulványaival. E hegycsoportot észak, kelet és dél felől övezi a m. kir. államvasutak nemzet-

TÁRCZA.

A Tekintő.

(Akasztófa domb.)

Irta: **Weisz Elza.**

Künn ugyancsak erélyesen rázogató fagyos szakállát tél apó. Oh, milyen boldogság ott ülni a meleg kályha előtt, bámulni a fényesen lobogó tüzet, nézni a kekes-piros enyelgő lángokat. Egy pillanatra behunyom szemem s azt hiszem nyár van megint, napsugaras, mosolygó nyár, barátságos ragyogással néz le reánk az azur-kék ég, szebben, illatosabban virítanak a mező üde virágai, bájosabban incelkednek a vakító napsugarak s mintha a dalos madár is ma szebben szólana. Ugy vágyik ki a szív a szabadba, bámulni az Ur remek alkotását, kimondhatatlan élvezettel csodálni a természet kifogyhatatlan szépségeit, menekülni a város poros utcáiból az örök sürgés-forgás zakatolásából, az emberek tömkelegéből fel a magasba, hol közelebb vagyunk a szépséges éghez, hol korlátlanabban élvezhet fényével a tündöklő nap, hová a mindennapi élet nyomasztó fülledt légköréből nem jut el semmi, hol megszűnik hatalom, gazdagság, nem parancsol divat s néma fenségével egyedül az Ur uralkodik.

Elindultunk Kolozsivárt a Házsongár felé vezető úton. A belváros már régen mögöttünk volt s a kertek közül is kiérve, szalma-

retős, nádfedeles kis kunyhók közt haladtunk. Az utca porában gyermekek játszadoztak, a házak előtti kis padokon az öregebbje töltötte vidám, gondtalan teréscseléssel a vasárnap délutánt.

Egy szakadékhöz értünk. Habozás nélkül futottunk le a mélységbe, hogy hosszas erőfeszítések után, tulnan megint felkapaszkodjunk. Lihegve értünk a hegytetőre és ajkainkon elhalt a szó, a mint megfordulva az előttünk elterülő égi festményt szemléltük.

Lehet-e leírni, hogy milyen magasztos, milyen fenséges a természet minden egyes alkotása? Oh, hát el lehet-e élőszóval mondani, milyen nagy, milyen emberfölötti az az isteni erő, mely csodákat teremt a rideg kőből, tündéri tájakat varázsol egy néhány istenadta sziklás hegyoldalból, az alatta pihenő városból, a nagy, végtelen messzeségből. Milyen szép volt a város így messziről, a mint égbenyuló tornyai büszkén nézik le a körülálló tetőket; midőn eltakarva emberi szemek elől az árny, a ború, a város ezer zürzavaros nyúge, a mindennapi élet pora s a mi látszik semmi más, mint néhány békés házfedel, melyen egy-egy szelíd fecskecsalád verte fel puha fészket, itt-ott karcú, nyulánk tornyok, melyek áhitatosan beszélnek a Teremtő nagyságáról; s a nyüzsgés, zaj, lárma hova tűnt? Nem hallszik föl semmi, semmi más az ósdi falak közül a harang lassú, ünnepélyes kongásánál, a mint szomorúan, meghatóan zengi szívhezszóló mély hangján: „giling, galang!” Oh be jó itt, oh be szép itt közel az éghez, üde, tarka virágok között, hova nem hallani más zajt, mint lágy harangzúgást és búbajos pacsirta szót.

közi fővonala, nyugat felől pedig a nagyváradvaskohi szárnyvonal.

A feltárásnak ki kell indulni a Sebes-Körösnek rév-bánffyhungyadi szakasza felé torló völgyeiből. Utakat kell jelölnünk a Sebes, a Kedves, a Jád forrásterületeihez, összeköttetést létesítve egyszermind a Meleg- és Hideg-Szamos, Fekete-Körös, Jára, Aranyos, Ompoly folyók és mellékágaik már is feltárt, illetőleg feltárás alatt levő forrásvidékeivel.

A mondott hegyvidék oly gazdag a legváltozatosabb természeti szépségekben, hogy annak rendes turistaforgalomhoz való előkészítése osztályunk tevékenységének javarészét több évre le fogja kötni, önként érthetőleg más vidékeink turista ügyei erkölcsi támogatásának legkisebb csorbítása nélkül.

Ha ezen legkedvezőbb talajon sikerül a hazai turistaságnak lábát megvetnünk, megnyitottuk Erdélyt az idegen turistavilág előtt is.

A házi és népipar turista szempontból.

Gitt nem kívánok azokra a szükségletekre kiterjeszkedni, a melyeket az iparczikkekből utközből részint mint egyének, részint mint turisták igénylünk, hanem fel akarom hívni a figyelmet az elajándékozás céljából vásárolni szokott úgynevezett *emléktárgyakra* (souvenirs).

Alant a völgyben bájos gyermekcsoport zavarja meg most a néma csendet, a mint vidám kacajjal kergetőznek, lapdáznak a harmatos pázsiton. Messzebb néhány jóindulatú tehén üti fel tanyáját, egykedvűen legelészve a maga, bizonyára ízletes csemegéjét.

De hát hol vagyunk tulajdonképen? Hogy hívják ezt az öreg hegyet, melynek tetejéről olyan szép, olyan csodaszép látvány tárul elénk?

Ha jól emlékszem — mond egyik a társaság öregebbjéből — ez itt a Tekintő és ha jól tudom, itt állott az akasztófa.

— Igaz, igaz, — siet helyben hagyni egy másik tisztúr — ez a Tekintő.

Meg is érdemli e hegy nevét. Magassága vetélkedvén az átellenből farkasszemet néző Kerekdombmal s a Fellegvárul, lenézve róla lábaink előtt fekszik nemcsak Kolozsvár, de belátni Szamosfalva legszélső határait is; végig tekinthetünk míg csak a szem elláthat a szemközti fekvő hegyeken, melyek beláthatatlan időktől, beláthatatlan időkig kacérkodnak a Tekintő üde bérezein elterülő erdőségekkel. És olyan szépen egyesülnek a nap verőfényes tündöklő sugáriban az ég aczélkékje, a fák, bokrok üde zöldje s a kopott háztetők változatos színei.

A város és a fölötte húzódó hegyek érdekes képét zöld fák kerete veszi körül, bámulatraméltó ráma, a milyent csak a természet képes produkálni.

Baloldalt sűrű bozót zárja el a kilátást s csak egy he-

Miután ezeknél az iparczikkeknél legtöbbször a szokatlan és meglepő eredetiség alkotja a fővonzó erőt, tehát alig hiszem, hogy kellő vezetés és szervezet mellett a népipar köréből kiszemelendő különlegesebb készítmények meg ne felelhetnének annak a célnak, a mely czímen Svájc a statisztika szerint egymaga 30 millió frankot vesz be évenként.

A „pártoljuk a hazai ipart“ most felújított jelszó alatt az erdélyi népiparról turista szempontból még nem esett szó, már pedig annak fentemlített célú turista iparágga való fejlesztése — az eddigi kísérletek után itélve — egészen új tért nyit az E. K. E. munkásságának.

Alig foglalkoznak valahol behatóbban az ipar és turistaság kölcsönhatásaival, mint a Szepességen, hol egyuttal turistaforgalmi szempontból is leglátogatottabb hegyvidékünk, a *Magas Tatra* fekszik.

Azonban eltekintve a modern fürdők, várak, váromok, nagy gyártelepek és a természeti ritkaságok egész sorától, eltekintve a történeti emlékek és építési műremek gazdagságától, melyek Felvidékünk látogatottságára nem kis befolyással vannak: el kell ismerünk, hogy az idegenforgalom emelésére irányuló eszmék is jobbára a *Tatra* felől kerülnek hozzánk.

Minapában egy lőcsei újságból olvastam, hogy a turistaforgalom előkészítésére a nyári idény előtt koronként szállótulajdonosok és vendéglősök kongresszusa volna egybehívandó. Ezzel kapcsolatosan, — ugymond az említett indítvány, — miután nálunk az idegen turisták $\frac{2}{3}$ része Németországból ered, megfelelő falragaszoknak és tájképeknek a német szállókban leendő kifüggesztését egész Németországra ki lehetne terjesztenünk, a mit viszonzás fejében a németországi szállodások bizonyára szívesen elfogadnának.

Továbbá fürdő és nyaraló telepeinken tetemesebb adómentesség megadásával az építkezés is nagyobb lendületet venne s talán a vendéglő-monopoliumok is megszüntethetők lennének, melyek a nálunk tagadhatatlanul rövid évad mellett a drágaság legfőbb okai gyanánt tekintendők.

A francia vasutak is kezdenek foglalkozni az

lyütt van éppen akkora nyílás hagyva, a melyen egy ember kényelmesen átal mehet.

Egy darabig pihentünk, végig heveredve az illatos fűben, aztán áttörtünk a bokrokon. Mintha fordítottunk volna a természet nagyszerű képeskönyvében egy lapot.

Eltűnt a város, eltűntek a kolozsvári hegyek, mintha csak a föld nyelte volna el. Tiszta, csinos kis falu áll előttünk; messziről megismerni a kápolnát, a paplakot, még egy néhány cserépfedelű házat, melyek élesen kiválnak a szalma-tetős, fehérre meszelt kunyhók közül.

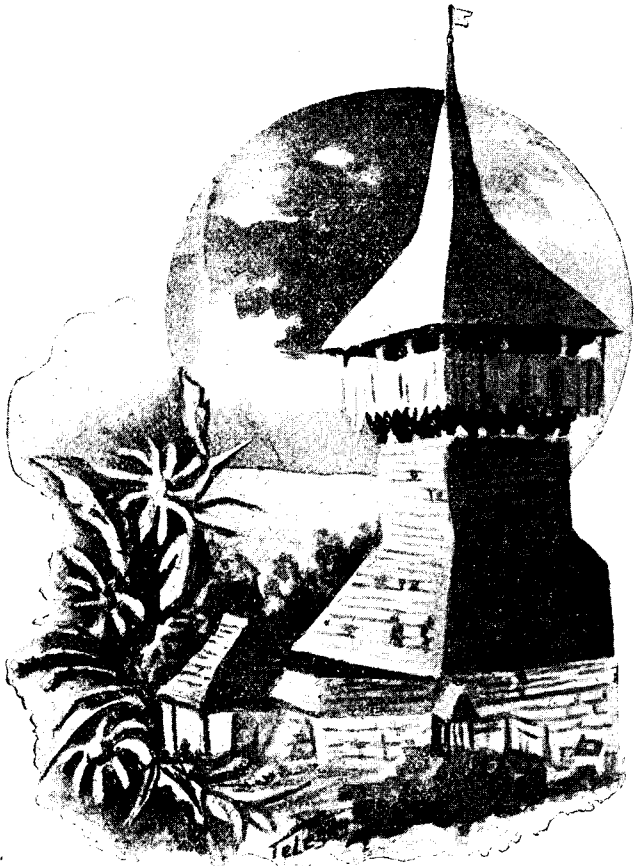
A széles országút egyik távolabbi kanyarulatánál Fenes tünik szemünkbe, inkább csak sejtetve körvonalait, félig elenyészve a messzeség ködében.

Ezüstös szalag szeli át a hegy alját, a Szamos kiséri negédesen az országutat s mintha versenyeznék vele, egy irányba haladnak tova, míg csak a szeszélyes folyó ott nem hagyja csalfán, csöndes útitársát.

Az ég lehajló széleiből álmodozva bontakoznak ki a gyalui havasok s mintha fázának, magukra huzzák az égből aláhullott fehér takarót.

„Menjünk még tovább, még, még!“ Hangzik minden oldalról s elindultunk tovább keresni szépet, újat, érdekeset. Most lefelé mentünk egyenesen Kolozsmonostor felé. Utunk füstölgő romokhoz vezetett. „Oh hát ez mi?“ „Erről még sosem volt tudomásunk!“ És rögtön készek voltunk a flatalság könnyen lelkesedő phantasiájával merész röptü meséket kitalálni, melyek segítségével idevarázsoltuk a fekete, szürke romokat.

Telegdy Á. rajza.

A MAGYARÓKEREKI REF. TEMPLOM.

ország regényesebb vidékein fekvő hegyi, illetve turista szállók favorizálásával.

Amint G. *Michel* megjegyzi, hasonló hotelek keletkezése a számos előnyökön kívül, melyeket az utasoknak és a vasutársaságoknak nyújtanak, egyúttal abból az okból is pártolandó volna, mert a vidéki la-

kosságból ezren meg ezren megélhetést szerezhetnének, kik segélyforrás hiányában a városokba és külföldre mennek szerencsét próbálni és így a hegyvidék elnéptelenedését idézik elő.

A Magy. Kárpátgyelet boroszlói osztálya kezdeményezte a hegyi vezetők ügyének a rendezését, mely czélból Nagy-Szalókon a téli hónapok vasárnapjain szaktanfolyamok létesültek s azóta hazánkban a német turisták hegymászó kedve is fokozatosan emelkedőben van. Sőt ma a Magas Tátrában nyaraló porosz és lengyel családok száma is egyre gyarapodván: a szepesi iparforgalom is örvedetesen növekedik.

A ki külföldön megfordult, bizonyára tapasztalhatta, hogy az idegen utasok révén nem csupán a vendéglős ipar, a közlekedési eszközök, a kereseti és üzleti forgalom nyernek, de a szó szoros értelmében vett népies indusztria is virágzásnak indul.

Elég, ha csupán a kedvező helyzetből leleményesen kisarjadzott svájci, tiroli, stájer, szavojai, salzburgi, svéd stb. népiparra hivatkozunk, melyek kiváltképpen a nyomasztóbb viszonyok közt élő hegyvidéki lakoságnak ma már gondtalanabb életet biztosítanak, sőt mint kiviteli cikkek egyes országrészeknek még hírnevet is kölcsönöznek.

Ezekből a példákban kiindulva már nálunk is ideje volna valamelyes akciózt indítani, addig is míg megfelelő szárnyvasúttal kiépítésével nem csupán egyes vidékek látogatottságára, hanem egyúttal közgazdasági szempontból a népipari termékek intenzívebb értékesítésére is sikerülne kiterjeszkednünk.

Az új század közepén örvedetesen megindult hazai iparpártoló mozgalom, mely a nemzeti ipar és termelés, a gyári és kézműipar cikkei mellett a tulajdonképeni falusi népipar és házi készítmények fölkarolására is nagyobb impulzust adni hivatott: egyúttal a népies kézügyesség és ízlés fejlesztésére s az eredeti különlegességek megbecsülésére fogják a népet ösztönözni.

A nálunk megforduló idegenség pedig bevásárlásai révén ipari produktumaink versenyképességének előmozdítására is üdvös befolyást gyakorolna. Hiszen mi

„Alkalmasint valami leégett csűr!” hűté le lelkesedésünket a leghplegmaticusabb közülünk. Még nem is volt időnk kifejezést adni megbotránkozásunknak, mikor szörnyű ugatással ront reánk egy óriási fehér kutya, haragosan lármaázva, mert bemertünk tolakodni az ő birodalmába. Na hiszen volt rémület, kiabálás, az a szegény kutya a végén azt sem tudta hányadán van? hogy mi félünk, vagy pedig ő ijedt meg? Az éktelen lárma annyira kizavarta nyugalmából, hogy pillanatnyi elhatározásnak engedve, a milyen hirtelen jött, ép oly hirtelen sarkon fordult és egy szempillantás alatt eltűnt a bokrok között.

Nekünk pedig kissé megcsappant a kedvünk, nem akaruk tovább folytatni felfedező utunkat, hanem a kutya példáját követve, visszamentünk a Tekintőre.

Szívükből üdvözöllek titeket kék hegyek; virágos rét, üde természet, melegen köszöntelek. Bámulom szépségeitek, élvezem kimondhatatlan élvezettel körötökben a bűbajos tavasz érkezését; hozzátok jöjjön ki tisztának, szépnek akarja látni a zakatoló gép, a nagy világ kerekének egyik küllőjét a várost; titeket szeressen, kinek nincs kit szeretnie, zöld berkeiteken lakják, kinek nincs otthona; titeket csodáljon, a ki csodálni képes; hozzátok vágyódják, kinek lelkét vágy emészti, mert itt, közelebb Istenhez, közelebb a monyország szentségéhez, nem látni rútat, rosztat, a maga valójában; mert meleg szeretet sugárzik ki a természet minden parányi alkotásából; mert határtalan jóságokban menedékhelyet nyújtasz mindenkinek; mert te vagy az örök szépség, a megtestesült jóság s a végtelenség királya is te vagy.

Isten veled te szép Tekintő! hol való a gyönyör, szent a boldogság, melyet nyugodalmas bércziden zavartalanul élvezünk, mert elkerüli e tájat földi ember, nem keresi fel a szépséges hegyeket más, mint a gondtalan gyermekcsoport s a békésen legelésző állatok.

Pedig milyen szép a tágas, sík térség, melyen csak egy-egy nyúl fut végig, néha-néha, halkán, zajtalanul, milyen érdemes e hely arra, hogy messzeföldről csodájára járjanak csodás szépségének, hallgatni a madarak bájos énekét, a méhek egyhangu döngicselését és élvezni mindenek felett a festői tájat, a bámulatrú méltó kilátást, melyhez fogható csak kevés van.

Egyet dalol a fülemile a zümmögő méhekkel, egyről regél az illatos virág a csapongó lepkével, egyet hirdetnek a magas hegyek az alattuk huzódó házak köveivel, egyet érez az idetévedt sétáló a költővel, ki oly szépen elzengette lantján a csalogány dalát, a méh zümmögését, virág regéit, röpke pillangó szerelmes susogását e pár sorban: „Oh természet, oh dicső természet, mely nyelv merne versenyezni veled?”

sem mozdítja jobban elő valamely zsenge iparág fejlődését, mint a tömeges megrendelés, mit viszont első sorban azzal mozdíthatunk elő, ha sikerül azt divatba hozni.

Az idén tervezett néprajzi és népipari kiállításunk bizonyára fel fogja ölelni az erdélyi nép- és háziipar összes nevezetességeit, melyek Mátyás-házi muzeummunknak nem kis díszére fognak válni.

És ha az idegenek ezentúl országrészünket fölkeresik, nemcsak tájaink vadregényességében gyönyörködhetnek, hanem az emlékül összevásárolt ajándéktárgyak alakjában egyúttal híret vihetik népiparunk speciálításainak is és önkéntelenül azok reklámozói közé szegődnek.

Majd lassanként mi magunk is meg fogjuk becsülni és kedvelni sajátunkat az ipar terén is, mint a hogy hegveink és völgyeink természeti szépségeihez a külföldön megcsodált még oly nagyszerű látványosságokkal szemben se szününk meg ragaszkodni.

Külföldön a táj szépségeiben való gyönyörködéssel karöltve, barlangok, sziklaszorosok, vizesések bejáratainál a turisták úton-utfelel önkéntelenül csaknem belebotlanak a népipar termékeibe; minden forgalmi szempontból látogatottabb vasúti vagy hajóállomáson, útszéli vendéglők és tejjgazdaságok étkező helyein s főként a pénztáraknál majdnem mindenütt találkozunk egy kis bazárral, mely kisebb-nagyobb emléktárgyak ürügye alatt a helyi ipartermékek egész tömegét tárja elénk.

Tudjuk jól, hogy a természet szépségeiben gyönyörködő és testileg-lelkileg felfrissült idegen utasok legfogékonyabbak a még kezdetleges, de eredeti emléktárgyak, az úgynevezett helyi „souvenir“-ek iránt, hiszen pl. a képes levelezőlapipar óriási túltengése se egyéb, az egyéni hiúság aprópénzre való fölváltásánál, mely

ma már a gyűjtési szenvedélynek egy tájrajzi szempontból nem is kicsinylendő helyes irányt adott.

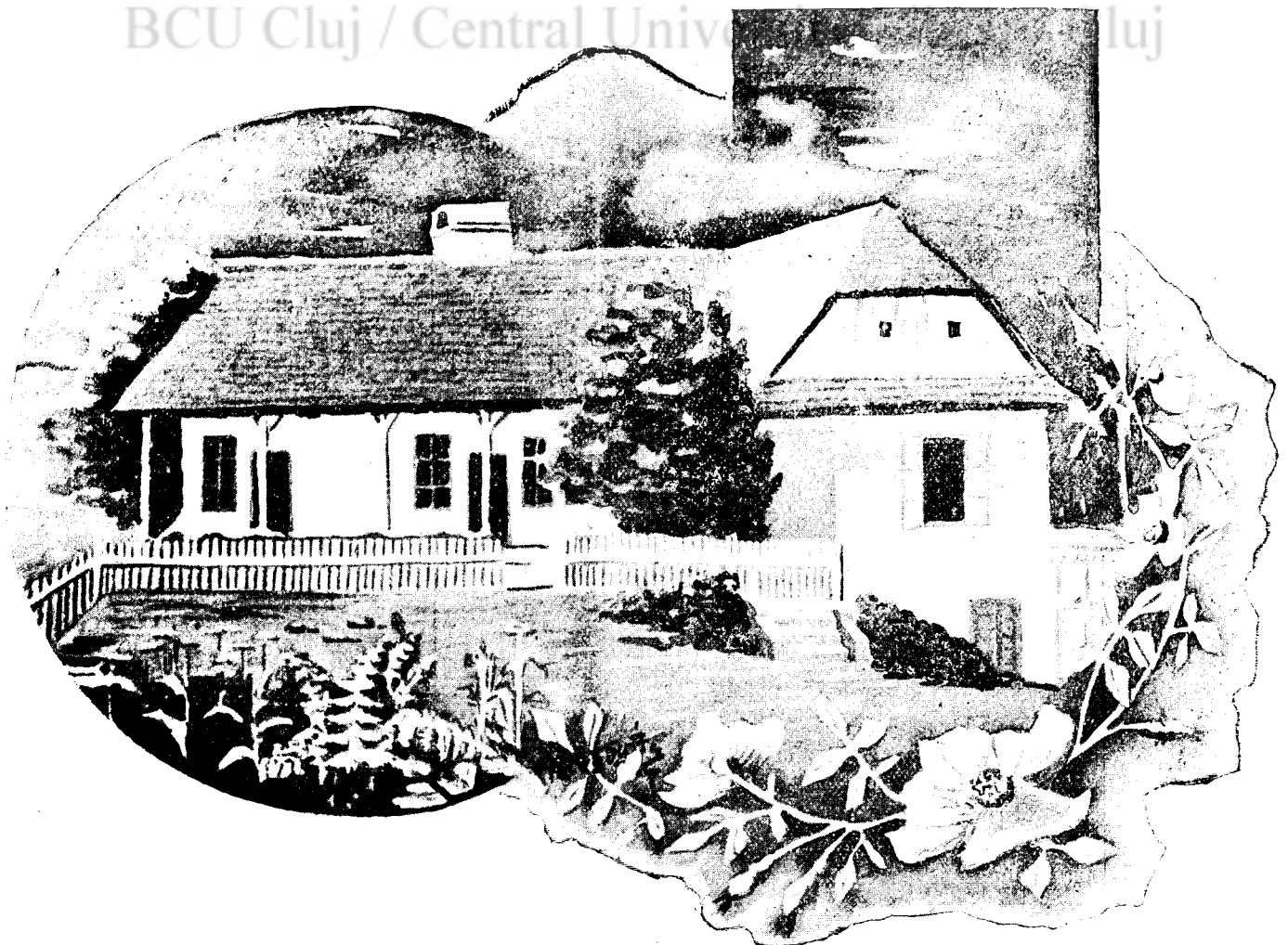
Azonban ettől eltekintve, a távol eső országok és világhírű természeti csodák fölkeresése ma már alig választhatók el az ottan vásárlásra ingerlő csecsebecsétől, melyekkel mintegy kérkedve hozzátartozóink és ismerőseink előtt ama vidéken való tartózkodásukat kézzel foghatólag akarjuk igazolni. Honosítsuk meg tehát nálunk is ezt a külföldön végtelékig kizsákmányolt s mindenütt divatos turista szokást s a népipar itt-ott még oly szűziesen primitív czikkeit is tegyük a turista forgalom könnyen hozzáférhető scgédészközeivé.

Ennek pedig az a nagy hordereje van, hogy országrészünkben a népjólétet ez úton is emelhetjük és egyúttal a hamisítatlan népies iparczikkek elterjedését, fejlődését, izlésben és csinban való tökélyesbülését észrevétlenül elősegíthetjük és általános iparfejlesztő mozgalmunkban a házi készítményeknek, mint helyi nevezetességeknek megfelelő tért biztosíthatunk.

Varottasok, szóttések, fadaragványok és kerámikai czikkek, gyermekjátékok, nemkülönb a tapló-, fakéregfonó és csináltvirágipar stb. tekintetében már az erdélyi országrész is annyi népies eredetiséget produkál, hogy azokból minden forgalmi ponton akár állandó bazárokat is össze lehetne állítani.

Ime a népipar szerepe az idegenforgalomban.

Az idegenség utazási kedvének irányításával teljesen elfeledett avagy egészen új iparágak volnának megteremthetők, melyek idővel számos köznapi és luxusczikkeink eddigi beszerzési forrásainak szolgálhatnak méltó helyettesítésére. Hogy ezzel mit nyernénk, fölösleges is bővebben megokolni, mert a külföldre kiszivárgó milliókra menő pénzüösszeg az országban maradna, a munkás néposztály egy része keresethez, a földmives jövedelmező téli foglalkozáshoz jutna, a ki-

RÉGI UDVARHÁZ MAGYARÓKEREKEN.
(Kolozsvárm.)

Telegdy Á. rajza.

vándorlás megcsappanna a közvagyonosodás öregbítésére s a hazai ipar és termelés egészséges fejlődésének biztosítására a külfölddel szemben. Ezáltal még azt a kettős célt is szolgálják, hogy míg egyfelől a köztünk megforduló idegenségre újabb lokális vonzóerőt gyakorolhatunk, addig másfelől egy nálunk úgyszólván parlagon heverő és tökéletesíthető iparágnak nagyobb-mérvű forgalomba hozatalára nyújthatunk alkalmat. Sőt tagadhatatlan, hogy a törzsgyökeres népies motívumok sajátosságai lassanként a gyári és kézműipar terén is hódítást tennének, miáltal a hazai ipartóló mozgalom lehetőleg nemzeties irányba terelednék.

Már pedig nem kisebb ember, mint dicső koronás vendégünk, maga a német császár mondotta a budapesti Nemzeti muzeum meglátogatása alkalmával, hogy *a hazai géniuszunk mindennek rá kell nyomnia a saját nemzeti jellegét.*

Epp úgy jellemzi a faji különbség, sőt még a lokális jelleg is bizonyos ipartermékek eredetiségét.

Mindazáltal akárhányszor zavarba jövünk egy-egy általunk kalauzolt idegen turista ama kérdésére, hogy vajjon miféle eredeti dolgot, jellemző emléktárgyat vigyen haza övéinek ajándéku.

Erre a kérdésre alig leszünk képesek mindig kielégítőleg megfelelni, míg össze nem írjuk a népies árucikkeket iparág és feldolgozás szerint s a beszerzési helyek és jelesebb készítőik czimei nyilván nem tartatnak. Ezen kívül olcsó nyersanyag, megbízható árjegyzék, a kelendőbb formák megállapítása, helyes közvetítés és mindenek előtt megfelelő mintabázárok felállítása volnának elkerülhetetlenül szükségesek.

A ki látta egyszer pl. az innsbrucki vagy még inkább a stockholmi népipari árucarnokok, illetve kisebb sátrak szingazdag választékát és a ki a festői népviseletű elárusító leányok előzékeny rábeszéléseinek egy-két „souvenir“ erejéig engedni volt kénytelen: az igazat fog adni nekem, hogy a siker érdekében lehetőleg svéd mintára kellene szerveznünk ezt a legpraktikusabb és legnépszerűbb ethnográfiai akciót.

S ha a sajnosan nálunk most még jelentéktelen idegenforgalom meg nem teremthette a nyomában önként fölvirágzó házi és népipart, hátha megfordítva éppen a népipar cél tudatos istápolása és így vonzóereje válik Erdély látogatottságának egyik fontos emelőjévé.

Gróf Wass Ádámné olasz útja.

Irtá: Márki Sándor dr.

Magyar nők utazásai czimmal 1889-ben a Magyar Földrajzi Társaság kiadásában megjelent füzetben körülbelül negyven magyar nő utazását ösmertettem. Erdély hölgyei közül többen irták le kirándulásait és útjaikat s ezek a leírások most már nemcsak turistasági, hanem kortörténeti szempontból is becsek. Ma csak Kolozsvárról is évenként számos magyar nő tesz olyan utazást, a melyet itt gr. Wass Ádámné könyvében bemutatni kívánok; de hiszen éppen abban áll gr. Wassné irodalmi és turisztai érdekessége, hogy ő nyitotta meg a magyar irodalom terén a modern módon utazó magyar nők sorát.

Hogy gyermekkorra ábrándjait valósítsa, Czegéről 1859. szeptember 20-án indult Olasz- és Franciaországba. Harmadnap Kolozsváron át ért Nagyváradra,

honnan kezdve csaknem kivétel nélkül vasúton járt. Könyvéből tehát, melyet jótékony célra, a *kolozsvári nemzeti színház javára* szentelt s mely mindjárt a következő évben jelent meg,¹ hiányzik az a közvetlenség, melyet az út apró bajoskodásai adnak meg. Egyénisége sehol sem is lép tulságosan előtérbe, legalább útközben kevésbé, mert csak a nagy városokban száll ki és kényes ízlésének nem kell a kis városok vagy éppen falvak hiányos, néha piszkos vendéglőihez alkalmazkodnia.

Ha azonban a közbeeső állomásokat csak a sebesen zakatoló vasút kocsijának ablakából és a Bäckerből ösmeri is, elbeszélése mégis egészen más hatást gyakorol reánk, mint ha egy férfiét olvasnók. Egy nő szemével nézte a világot. S ezzel együtt jár, hogy érzelem vegyült a leíró részbe.

Szerető anyja, ki a czegei kastélyból kiindulva, alig tud elválni kedves gyermekeitől; reájuk gondol és csöndes imába mélyed, midőn újra letérdelhet a bécsi Szent István templom felséges ívei alatt, vagy midőn a Como taván csolnakázva, megcsendül a part falvainak méla harangjátéka; Párizsban első útja a postára visz és kimondhatatlanul örvend, midőn levelet kap hazulról, melyek gyermekeinek jó egészségéről értesítik; s a Tronchet-utczában előre megvásárolja a csinos kis King-Charles pinsit, melynek otthon úgy fognak majd örülni gyermekei.

Férje oldalán ment a nagy világba, hova életkedv és az ismeretek utáni vágyódás kísérte.

Több napot szánt arra Bécsben, hogy ifju kora ott töltött éveinek emlékeit föllevenítse, hogy újra halljon operát, újra lássa Canova remekait s a gyűjteményeket, az arzenált, sőt még Stuver szerencsétlen tűzijátékait is, melyeknél különböket rendez a *kolozsvári* Ulrich. Schönbrunn, Laxenburg stb. ezúttal sem maradhatott ki tervezetéből.

Trieszt felé vasúton indult s Alsó- (és nem, mint írja, Felső-) Ausztria fás hegységei az ő kis hazájának kopár hegyoldalait, a *Mezőséget* juttatja eszébe: mily áldásos volna azokat is ily vetett fenyesekkel ékesíteni!

Kocsija ablakából nemcsak a Semmeringnek, de Grácznak is csak tájképi szépségeit méltányolhatta, mert egy folytában tette meg útját és sehol sem szállt ki. Nem is ügyekszik többet mondani, mint a mennyit látott. S nem mondhatta ki azt, mit az unalmas, kopár Karsztvidéknél egyszerre megpillantott tenger gyönyörű látványa keltett szívében, — oly messze túlszárnyalta minden képzeletét. Azt csodálta, a mint elhelyezkedve a hétel de la Villeben, kinézhetett vendéglője ablakából; azt, midőn külön is fölkereste a kikötőt s midőn a második éjjelen hajón kellett Velenczébe indulnia. Nem maradt közönyös, vagy inkább bölcselkedő a tengerrel szemben. Gyermekes kedélyéhez jobban is illett ez a felfogás; mint akár a csigaszedés a tengerparton.

Magában Velenczében neki sem igen lehetett más programja, mint az utazók legnagyobb részének: sorra járni a palotákat, gyűjteményeket; s ő sem igen kerülhette el a turista-írók közös veszedelmét, hogy

¹ Úti képek. Szeptember-november MDCCCLIX. Kolozsvár, 1860. — 8 r., 263. lap.

lajstromozóvá tegye a röviden írás kötelessége. De hiszen alig öt napja volt arra, hogy mindent megtekintsen; igaz, hogy ő nem járt társaságokba s egyetlen, ott szerzett ösmerőse, *Ujhelyi* volt, a hadi szertár főkaplánja, ki jó magyar ebédet adott tiszteletére.

Vaspályán ment odább s Pádova, Vicenze mellett gyorsan robogott el vonata. Elbájolta azonban a fölséges rónatáj, mely annyira meglepte, hogy szinte más világrészben, más éghajlat alatt s más nap által világítva képzelte magát. Így siklott tova Verona palotái s 54 temploma és a Garda tó gyönyörű vize mellett is, midőn Peschierán túl egyszerre olasz földön érezte magát. Csak most teljesült az a vágya, hogy lássa Olaszországot, hol először is a solferinói térség üdvözölte. Elárulja néhol, mily élénk benyomást keltettek szívében az épen akkor lezajlott hadjárat emlékei; az akkori sajtóviszonyok közt azonan alig jelezhetette mindent. Annál nagyobb örömet érzett útközben, midőn egyszer-másszor a magyar közszellem ébredéséről értesülhetett.

Milanóban első dolga a tündéries székesegyház megtekintése volt, mint ezt buzgó protestáns nő létére is mindenütt megcselekedte. Csodálattal adózott az építés és képirás remekeinek; de irtózáttal töltötte el és sértette műérzékét sz. Bertalannak rózsaszín márványból faragott életnagyságú szobra; a szent Ambrus-templom régiségei közül hazai vonatkozásával (mely már Laxenburghban is észrevétette vele Mátyás király képét) egy szép márványravatalban fekvő hún-magyar vezér érdekelte legjobban. S a gyűjtemények mellett hogyan feledkezett volna meg Európa legnagyobb színházáról, a Scaláról, melyhez képest azonban erőtlennek találta az énekesek hangjait.

Harmadnap a Como felé, gyönyörű vidéken folytatta útját. Maga a tó elragadta, benyomását azonban hasonlítani sem akarta a tengeréhez. Be kellett érnie azzal, hogy csak néhány villát tekintsen meg s lássa azt a jávorfát, mely alatt Plinius pihent valaha. Az Unio-gőzösön külön sétaútat is tett a tavon s nem a nagyszerűt bámulta, hanem a földi paradicsom bájait csodálta.

Nem csekélyebb hatást gyakorolt reá a Lago Maggiore sem; itt azonban már inkább az Isola bella grófi kastélyának mű- és történelmi gyűjteményeit vizsgálta.

Szinte fájdalommal vált meg a tó fölséges vidékétől, hogy Genovába utazzék, hova a roppant hőség-től teljesen elbágyadva s elkedvetlenedve érkezett. A fürdő után azonban ismét korábbi könnyedségével indult a márványpaloták s méginkább talán a tenger és a bájos környék szemléletére. Nehezen tudott az októberi napok forróságához és a „szerecsenek“, mulátok nyüzgése majdnem arra a képzelődésre indította, hogy valahol talán a tropikusok közt jár. S nő létére ez annyival könnyebben eshetett volna meg vele, mert a genovaiak még nem ismerték kora rémdivatát, a kri-nolint s eszményies fejdíszök is nagyon különbözött a párisi divat alkotásaitól.

Firenzébe postakocsin kellett mennie, a mi nagyon költséges, fárasztó s a rossz lovak miatt nagyon is hosszadalmas, — im, a vasúton elkényesztetett nőnek

panasza, míg előzői még az egész félszigetet ily módon kényszerültek bejárni. Chiavari felé pedig roppant vihar, sőt valóságos fellepszakadás érte utól, úgy, hogy útját sík víz borította. Bokros lovakkal kész veszedelem lett volna ily körülmények közt tovább utaznia. Azonban, hogy a felhő kimerült, a szélvihar elült, elnyomta őt az álom s a vadregényes vidéket csak álomban láthatta. Carrara vidékétől azonban ismét visszanyerte érdeklődését. Pisából gőzkocsin gyorsan haladt Firenze felé, melyet a maga ódon palotáival nagyon szomorúnak talált. A régi jó idők után epekedve, mintha ezek is fájlalnák fenmaradásukat. Világítása oly gyenge, hogy alig tájékozódhatni. Készséggel ösmeri el azonban, hogy művészet dolgában Firenze a föld legdúsabb városai közé tartozik. Benyomásai közül csak annyit, hogy a Pitti-palotát nagyszerűnek, de komornak találta. Azt ugyan elfelejti megemlíteni, látta-e a medici Vénust s mint hatott reá, de elmondja, mily gyönyörrel nézegette a szalmakalapokat s hogy a firenzei ételek és sütemények csaknem ehetetlenek.

Vasúton ment Livornóba s onnan a Lombardo vitorlás gőzössel vissza Genovába, hol tanúja volt Victor Emánuel bevonulásának (okt. 16.). „A hős király harczias bátorság jellegét viselő arcvonalai — úgy mond — a szív angyali jóságának szelid árnyalata által válnak oly igézetesekké.“ Magyar, protestáns nő létére, az akkori politikai események hatása alatt, hogyan ne rokonszenvezett volna vele? Viszont ő maga is büszkén emlegeti az olaszok mint szeretik a magyarokat; ha a Comon teljes udvariassággá változott a francia család, mikor megtudta, hogy ő nem német, hanem magyar, a firenze-livornói úton viszont egy csinos és művelt firenzei ifjú halmozta el őt — e czímen — udvariasságával. S különben becsülik már nemzetünket s rendkívüli érdeklődéssel kísérik mozgalmait.

Genovából Torinót kereste föl, mely igen kellemes benyomást tett reá. S a király testvérének, a volt genovai herczegnek parkjából az Alpok fölséges panorámájában gyönyörködött. Siet megjegyezni, hogy e palota gondviselője magyar származású öreg nemes, kinek nagyapja még Savojai Jenő harczai alkalmával került ide.

Torinóból csak Susáig mehetett vasúton; ott postakocsira kellett átszállnia s úgy tette meg, tizenötöd magával, szédítő útját a Mont-Cenisn át, hol a „Mindenható dicsőségét csodaműveiben elragadtatással bámulá.“

Franciaországba már nem követjük a szellemes, kedves asszonyt, kit azóta csak az erdélyi részekben is egész sora követett azoknak a nőknek, kik a külföldön vagy itthon tett kirándulásait érdekesen, vonzóan írták le. De talán megérdemelnék Erdély első útleíró asszonyai, báró Bánffy Györgyné (Wesselényi Zsuzsánna), Paget Jánosné (Wesselényi Polyxéna), gróf Wass Ádámné, de Gerando Ágostné (Teleki Emma) stb., hogy Erdély tájainak nevezetességei közül néhány bájos pontot róluk nevezzenek el, kik oly igaz lelkesedéssel csüggték a természet szépségein s annyi érző szívet tanítottak meg azoknak csodálására.

Csángó emlékeimből.

Irta: **Rubinyi Mózes.**

szabófalvi kántor pediglen, a kivel a tekintetes R. barátom latin módúl tanácsolt, megholt, kimult a világból. Januárius 4-én kivittük a temetőbe és eltemettük az szép, fehér hó alá.

Érdekes az a levél, a melyben ezeket megírta nekem Martinás Antal, a szabófalvi csángó, a kiről mult-kori csángó jegyzeteimben már történt említés. Oláh helyesírással írta levelét, csángó nyelvjárásban. Laikus ember csak úgy érthetné meg az írást, ha lefordítanám magyarra. Pedig hiszen magyar sziv sugalta szavait. Magyar szive ösztökéli arra is, hogy meglátogasson kedves, el nem felejthető emlékekhez fűződő leveleivel. És én kincsekként őrzöm ez egyszerű leveleket. Hibás, szinte érthetetlen helyesírása kedves szabálytalanság nekem és hireit, ha olvasom, ott vagyok náluk, ott gyalogolok a Szereth tarka völgyeiben, és úgy élem ez emlékeimet, mint a hogy csak a valóságot éli az ember. Huszezer sziv — meg mégegyszer annyi — dobog felém e levelekben, csoda-e, ha emlékeik egyre izmosodik lelkemben?

Mikor köztük jártam, csak szerettem őket. Most hogy becsületes egyszerű sorok útján hallok hírt róluk néha-néha, körülveszi őket a távolság miszticizmusa, s lelkem rajongva tér meg hozzájuk, hiszen egész életük apró, egyszerű és megható regények sorozata.

Írás ritkán szól róluk. Elbuknak a küzdelemben, összeroskadnak az oláh s az idegen papok nyomása alatt és aztán mi sem hirdeti az emléküket, csak egy-egy idegen földbe beásott, magyar feliratu, korhadt fakereszt...

Hát igen, a szabófalvi kántor.

Ott ült a templom szép, nagy, új orgonája előtt. Jól játszott a vén deák. Hiszen minden billentyűt nem használt, de hát maga a templom is olyan volt, hogy nagyságában, formájában volt valami — kissé üres — de igen megható egyszerűség. A tiszta uj padokon ültek elől a fehér ingbe, gatyába öltözött csángók. Mögöttük guggoltak a tarkaruhás asszonyok, leányok. A falakon sok helyt nem borította még el a mész a malttert s a menyegzeten sem volt semmi festmény. Elöl az oltár, meg a mi éppen szükséges a közönséges istentiszteletre. Tompán hangzott a vén kántor éneke ebben a félig kész templomban. Segített neki egy pár fiatal fiu, meg az a szőke gyerek, a Rab Dávid, az unokája ura. Rebesgették a faluban, hogy Dávid lesz a kántor, ha elhal az öreg.

Mellette állottam... Éneklés közben be-behunyta a szemét, fejét lassan hátrahajtotta s hogy hozzáverte megható dallamához a tarka orgona-zenét, mintha az elhagyott idegenben elváltozó, veszendő csángóink busongó nótáját hallottam volna. A hívők is nagyon szerették. Jöttek is az istentisztelet után és meg-megkérték egy pár miatyánkra, üdvözlégyre az elköltözöttek lelkéért, s azután egy pár „frankocskával“ terhelték meg a feketeszínos átila ferdén vágott zsebét.

Mosolyogva, érdeklődve fogadott engemet. Először büszke is volt egy kicsit. De mikor megbizonyítottam előtte, hogy nem vagyok „spion“, azután meg viszonzni is tudtam latin citátumait, meghítt magához. A templom mellett lakott. A feleségét rég eltemette, leányunokája házában élte öregsége napjait.

Sohasem fogom elfelejteni azt az órát, a mit a szabófalvi kántor lakásán töltöttem. Az volt az első, hogy szépen körülnézett az udvaron, azután bezárta belülről az ajtót. És odaült elém, töltött a kancsóból könnyű, aranysárga tavalyit, hunyorított s megmagya-

rázta, hogy miért zárta ránk az ajtót. Nem szeretné, ha megzavarná valami oláh a beszélgetésünket. Hogy spionkodnak! Mindjárt megtudnák odabent Románban, hogy: nini, a szabófalvi kántor be sokat tanácsolt a nagymagyarországi gyerekekkel! És megint spionkodnának rá, mint 65-ben, a mikor idekerült, ezek közé a szerencsétlen magyarok közé.

Hej de régen volt — bár sohase lett volna! Ott hagyta a mi szép hazánk gyönyörű magvát, azt a hegyes-völgyes Erdélyt, a magyar Kárpátokat, a melyek tövében tiszta magyar szó mellett nevededett fel, hogy kántor legyen magyarok közt, a kik még nem oláhok, de a kik már nem is magyarok.

Egyszerre megszakadt a panasza. Szeme felcsillogott, felugrott, odahajolt hozzám és így szóit:

— Hát kegyelmed nagymagyarországi, tiszta magyar földi... hiszen akkor ismeri... Gyulát... Gyula... És a szeméből lepergett a magyar ruhájára egy könnycsepp, a lemondássá vált fájdalom, s az emlékezés könnycseppje.

Nagys. Bölcs Gyula min. tanácsos urat értette a jó öreg, a ki a mult évtizedben kétszer is megfordult a csángóknál, egy ízben Szabófalván megkeresztelte Martinás egy fiucskáját. Hogy megmaradt eszébe a derék magyar ur emléke!

Azután kezdte jellemezni a csángókat. De a beszédén meglátszott az a 35 moldvai esztendő. Szólta, szapult a csángókat, de már csak szánakozólag, szinte lenézőleg.

Pedig azok boldogabbak voltak, mint ő. Nekik, Nagymagyarország érdekes emlék, valami kedves, mesebeli világ. Ám neki szive sajgott bele, a mikor engem látott.

A csángók nem kívánkoznak vissza hozzánk. Ha úgy elborozgattam velük s panaszkodtak az oláh viszonyok miatt és megkérdeztem, miért nem szabadítják ki magukat e karmokból, hiszen túl a Kárpátokon testvéreik laknak, odaát tán más lehetne a soruk — nem válaszoltak, csak a pipájukkal kiböktek a kicsiny ablakon. Kint nekik hányta a fejét a jó kukoricza, az ő szőlőjük futott fel a karóra, az ő földjüket nyaltamosta a Szereth hulláma...

De a székelynek nincsenek százados hagyományai Oláhországban. Egyre csak dilemma gyötri: otthon volt s nem volt kenyere, itt van kenyér és nincsen haza.

Ennek a szomorú típusnak volt képviselője a szabófalvi székely kántor. 35 év anyagi boldogsága sem tudta behegeszteni szive sebeit.

Megszorongatta a kezemet, a mikor búcsúztunk. Tiszteltette általam a Czenket, a Marost, Erdélyt, a „becsületes“ nagymagyarországi minisztereket; kért, mondjam meg nekik, jobban vigyázzanak a székelyekre, az igaz magyarokra, mert csak addig Magyarország, valameddig Székelyország.

Megállt a háza előtt az öreg szabófalvi kántor. Odasimúlt a kapufélfához, a még velem elszárgultott a kocsi...

A fordulónál visszánéztem. Ott állt még mindig, nézett, bámult és én meggörnyedt alakjában — mintha ezer meg ezer száműzött, hontalan könyvét láttam volna.

*

Most már bizonyára Dávid a szabófalvi csángók kántora. Fiatal, szép baritonja, tudom, szépen cseng a tágas új templomban és a hívők őt is ájtatosan hallgatják. Csak hogy ő már jobban beszél oláhhul, mint magyarul. Nincsen bánata, szive nem sajog, mint annak sajgott 35 esztendeig, a ki immár egy jobb világban pihen, a hol nincsen hazájából elbújdosott székely, elszakadt csángó — kint a szép, fehér hó alatt.

Erdélyi vonatkozású ősgermán mondák Paulus Diaconus „Langobárd történeté”-ben.

Közli: Rácz Miklós.

Laszhon Udine tartományának Cividale del Friuli nevű városa 1899. szept. 3—5-ik napjain a művelt világ érdeklődése mellett fényes történelmi kongresszuson ünnepelte tizenegyszázados évfordulóját annak, hogy e város szülötte, a Pannonia földről új haza alapítására Itáliába vándorolt langobárdok nagynevű történetírója, Paulus Diaconus, Warnefried fia, a montecassinói benzés kolostor falai közt meghalt. Paulus kronikája, melyet a longobárdok, gepidák, avarok népeiről szóló adatai hazánk népvándorláskorabeli történetének egyik kútforrásává tesznek, emellett valóságos kincsesháza a népvándorlás zivataraitól mai hazánk területére vetett langobárd népmondáinak, hagyományainak. A langobárdok viszontagságos története, évszázados vándorlásaik alatt folytatott küzdelmeik bő anyagot, kedvező alkalmat nyújtottak a mondák keletkezésére, bárhol települtek is le a langobárdok, mindenütt zárkózottságban éltek, de e zártkörben üdén őrizték meg mondáikat s költészetüket.*

Erdély viszontagságos történetének valóban legviszontagságosabb századai zajlottak le a daciai római uralom bukása s Árpád népének honalapító munkája közt. Százféle nép ezernyi változatban úzte-hajtotta egymást, létükért küzdő törzsek rémületes vergődése, véres népcsaták, testvérharcok hosszú sora töltik be e kort. Szédítő gyorsasággal sodorja a népvihar tova a népek egész sorát, dákokat, rómaiakat, gótokat, vandálokat, húnokat, gepidákat, langobárdokat, avarokat. Százezrenként, egész népek irtatnak ki, birodalmak keletkeznek s onyésznek.

A húnok világrendítő birodalmának bukása után a főhatalomért versengő 6—7 germán (német fajta) nép közt a gepidákra szállt Erdély birtoka. A számos s harcziás törzs állandó veszedelme volt a keletrómai császárság dunamelléki tartományainak. Nagy Justinianus, kelet császárainak legkiválóbbja, a római diplomácia gyakran használt fogásával a gepidákkal régóta ellenségeskedő langobárd népnek Pannoniába (Dunántúl) való telepítésével igyekezett a gepidák terjeszkedési vágyainak gátot vetni. A langobárdok 546-ban érkeztek meg s 2 év múlva már oda jutott a dolog, hogy a két rokon nép élet-halál harcra volt elszánva. Küzdelmüket Paulus, a néphagyomány közvetlenségével, így beszéli el:

A gepidák és langobárdok valahára véget akarván vetni viszályuknak, mindkét részről harcra készenülnek. Megütözköztek; mindkét had hősiiesen küzdött, egyik sem engedett a másiknak, miközben megtörtént, hogy az ütközetben Alboin, Audoin fia és Turismund, Turisind fia kerültek össze. Alboin ellenfelét kardjával átdöfve, megölve levetette lováról. A gepidák a királyfi

halálának láttára, kinek nagy része volt a háború felidőzésében, gyáva lélekkel rögtön futni kezdenek; az üldöző langobárdok keményen vágják őket s számtalanoknak levágása után, visszatérnek az elesettek kizsákmányolására. Midőn a diadal kivívása után a langobárdok lakhelyeikre tértek, felszólítják királyukat, hogy tegye asztaltársává Alboint, kinek vitézsége szerezte meg számukra a diadalt, hogy a ki atyjának bajtársa volt, legyen étkezőtársa is. Audoin azt felelte, hogy ő ezt semmiképp sem teheti, nehogy megszegje népe szokásait. „Tudjátok, — úgymond — hogy nálunk nem szokás, hogy a király fia atyjával étkezzék, a míg egy idegen királytól nem kap fegyvereket.”

Alboin ezek hallatára csak 40 ifjúból álló kísérettel a gepidák királyához, Turisindhez ment, a ki ellen még nem rég háborút viselt volt és elmondta jövetelének okát. A király szívesen fogadta, meghívta lakomájára és jobbjára ültette, a hol néhai fia, Turisind szokott volt ülni. A pompás lakoma közben Turisind hosszan, elmerengve nézte fia ülőhelyét, emlékezetébe idézve szülötte gyászos végét és helyén gyilkosát látva ülni, nem birt magán uralkodni, mélyen felsőhajtott s fájdalommal szavakban tört ki: „Kedves előttem, — mond — az a hely, hanem nehezemre esik látnom azt, a ki rajta ül.” Ekkor a király jelenlévő másik fia, atyja szavain felindulva, sértegetni kezdte a langobárdokat, állítván, hogy hasonlóak az alul fehér lábú kanczákhöz, mivel lábszáraikon fehér köteléket viseltek, mondván: „Kesely lovakhoz vagytok hasonlók”, mire egy langobárd így felelt: „Menj az Asfeld mezejére, — úgymond — ott kétségkívül meglátod, hogy hirtnek rugni azok, kiket te kanczáknak nevezel; úgy szét vannak ott szórva testvéred csontjai a mező közepén, mint valami hitvány elhullott baromé.” A gepidák ezek hallatán nem birták türtőztetni indulatukat, nagy haragra gerjedve, meg akarják bosszulni a nyílt sérelmet; a langobárdok ellenben harckészen mindnyájan kardjuk markolatára teszik kezeiket. Ekkor a király felugorva az asztaltól közbevetette magát, övéit visszatartotta a harctól fenyegetőzve, hogy legelőbb azt bünteti meg, a ki megkezdi a harcot, mondván, hogy nem kedves isten előtt az a győzelem, ha valaki saját házában öli meg vendégét. Így aztán elcsendesült a viszály, azontul vidám lélekkel folytatták a lakomát. Turisind pedig elvéve fiának Turismundnak fegyverzetét, azt Alboinnak adta és őt sértetlenül küldte vissza atyja országába. Alboin visszaérkezése után atyja asztaltársává lőn és a királyi lakoma élvezése közben rendre elmondott mindent, a mi vele a gepidáknál Turismund palotájában történt. A jelen voltak bámulattal dicsérik Alboin merészségét, nem kevesebb dicsérettel halmozzák el Turisind nagy becsületességét.

Audoin halála után Alboin vette át hazája kormányzását, mint már a tizedik király. Eközben elhalt Turisind is, a gepidák királya, a kit Cunimund követett, a ki meg akarván bosszulni a gepidák régi sérelmeit, megtörte a langobárdokkal való szövetséget, inkább akarván a harcot, mint a békét. Alboin ellenben örök szövetségre lépett az avarokkal, kiket előbb húnoknak, utóbb királyuk nevével avaroknak neveztek, azután a gepidáktól megkezdett háborúba ment. Míg a lango-

bárdok egyfelől ellenük siettek, az avarok országukba törtek; a mint Alboinnal megállapították volt.

Szomorú hír érkezett Cunimundhoz, jelentve az avaroknak országába való betörését. A király lesujtott lélekkel, bár mindkét oldalról szorongatták, mégis arra bátorította övét, hogy előbb a langobárdokkal ütközzenek meg s ha legyőzhetik őket, kiűzik Lonukból a hún sereget. Tehát megütköztek, minden erejükből harcoltak. A langobárdok győztek, oly haraggal dühöngve a gepidák ellen, hogy egészen végpusztulásra juttatták őket, a nagy számú népből alig maradt hirmondó is. Az ütközetben Alboin megölte Cunimundot, fejét vettette s ivóserleget csináltatott belőle. Rosemunda nevű leányát pedig minden nemű s korú népsokasággal együtt fogságba hajtotta; e leányt első neje halála után — a mint utóbb kitűnt — saját vesztére, nőül vette. A langobárdok ekkor oly nagy zsákmányt ejtettek, hogy mindannyian dúzgazdagok lettek. A gepidák népe ellenben lehanyatlott, ez idő óta többé nem voltak királyaik, hanem a kik fenmaradtak a háboruból, vagy a langobárdoknak hódoltak, vagy az avarok terhes igája alá görnyedtek. A germánok erdélyi államalakulását egy turáni (magyar fajta) nép segélyével s annak előnyére éppen egy más germán nép törte össze. Az Erdély földén megkezdődött dráma Itáliában — 568 óta a langobárdok új hazájában — ért befejezést. Narses, Itáliának császári urától önéretében megsértett helytartója a monda szerint (II. 5.) követeket küldött a langobárd néphez, felszólítva őket, hogy Pannónia terméketlen mezejét elhagyva jöjjenek a minden gazdagsággal megáldott Itália meghódítására, egyszersmind különféle gyümölcsöket és más itáliai terményeket küldött mutatoba, hogy kedélyeiket jobban felizgassa a jövetelre. A langobárdok örömmel fogadták a meghívást arra, a mire maguk is vágyódtak. Ekkor Alboin Pannoniát a húnoknak adta, de azon feltétellel, hogy ha a langobárdok valaha visszatérni könszerűlnének, kapják vissza régi földjeiket. Így 568-ban Itália meghódítására indultak. Negyedfél év múltán Alboin egykor kelleténél tovább ült fenn vigan a lakománál, miközben azon serleggel, melyet apósa, Kunimund király koponyájából készítettett, bort adatott a királyné-

nak és még felszólította őt, hogy igyék vigan atyjával. Rosamunda erre mélyen elkeseredett, nem tudta többé elnyomni fájdalmát s égett a vágtyól, hogy ura meggyilkolásával álljon boszut atyja haláláért és nemsokára Alboin megölésére tanácsot kért Helmichistől, a király fegyverhordójától és tejtestvérétől. Ennek tanácsára saját bájainak áldozatul vetésével megnyerte, az alvó Alboint meggyilkolták. A gyilkosok a felzúduló nép elől Ravennába menekültek, Longinus császári helytartóhoz, ki új szerelemre gyúlasztotta maga iránt a csapodár, uralomravágyó Rosamundát. A fürdőben méregitalt adott második férjének, Helmichisnek, ki „érezve, hogy a halál kelyhét itta“, kardot rántva a maradék kiivására kényszeríté a szép Rosamundát. Mindketten egy órában haltak meg.

A szép Rosamunda szomorú története számos költői alkotásnak lón tárgyává. Hazánk irodalmába Bonfini Antal hozta be Mátyás király meghagyására írt történelmi művében. Bonfinius gyakori olvasása készíté az egykori Gepidia földén a kalotaszegi Valkai Andrást egy évezreddel a dráma lejátszódása után (1579) „éneket“ írni az longobardusok tized királyukról, Audoinusról és annak fiáról Alboinusról, ki

„Örök frigyvet szerze avarusoknak,
Kik más névvel hivattak magyaroknak,
És sok romlást gepidáktól vallottak.“

mígnem a szövetkezettek a gepidák országát elrablák, főnépét mind levágták, sok rabot s nagy gazdagságokat elhajtának. „Igy torlák meg magyarok boszúját“ a longobardus Alboin segélyével, a ki vala

„— — — nagy magas állapotban,
Kemény természetű minden dolgában,
Bátor szívé az vitézlő dolgokban,
Ki felesége miatt esék az halálban.“

Ugyane tárgyat dolgozta fel Valkai után 3 évszázaddal (1884) egy erdélyi szász költő Schuster Frigyes Vilmos „Alboin und Rosemund“ c. drámájában, énekeivel felelevenítve a rég letűnt hős germán nép tetteinek emlékét.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lukács Béla.

Nagy feltűnést, általános, mély megdöbbenést és egyúttal őszinte részvétet keltett

Lukács Bélának, Magyarország egykori kereskedelmi miniszterének, Baross Gábor munkatársának és utódának, legutóbb a párisi világkiállítás magyar osztálya kormánybiztosának öngyilkossága. Az elhunyt egyesületünknek *tiszteleti* tagja volt és mint ilyen, mindig meleg szeretettel viseltetett az E. K. E. iránt. Méltán gyászoljuk őt, mert igaz jó barátot és lelkes

támogatónkat síratjuk benne. Emlékezetét kegyelettel megőrizzük egyesületünk körében!

A koloss-monostori kalváriai templom.

(Képpel.)

A kereszténység gyöngéd kegyelele minden népnél és minden időben maga elé akarta varázsolni a megváltás eszményét s ezért a hívők

Kovács Géza felvéte e.
A KOLÓZS-MONOSTORI TEMPLOM.

buzgalma a megváltó szenvedésének egyes jeleneit fába faragta vagy kőbe véste; különösen pedig a keresztet dombokra, kiemelkedő helyekre állította, szóval a jeruzsálemi nagy kalvária mintájára kis kalváriákat alkotott.

Az ősi Kolozsmonostoron is (most Kolozsvár külváros VI. kerülete) őriz a buzgó kegyelet kalváriát. Kalváriai dombnak nevezi az élő hagyomány azt a Szamos folyó völgyéből erődítmény formára kiszökellő kis dombot, melyen ma ez az új templom áll. A domb, mint derékba ketté vágott kup áll, közepén a kolozsmonostori apátsági templommal, mely a magyar történelem legrégebb korszakainak élettelen tanuja. A fennmaradt történelmi adatok szerint a mai templom egy része az Árpád-ház idejéből való, hisz I-ső Béla király építtette az apátsági templomot Magyarország védőasszonyának tiszteletére és a letelepített Benczés barátoknak adta át. E templom fölött vonultak el a tatárjárás és a törökpusztítás viharai és tanúja volt II-ik Rákóczi György porbahullásának, melynek színhelyét a dombtól nem messze a Rákóczi emlékoszlop jelöli.

Midőn a jezsuiták a jelenlegi kolozsmonostori uradalomhoz tartozó birtokokat nevelési és tanítási célokra megszerezték, kétségkívül a templom is az ő birtokukba került; de ezek kiűzése után az erd. r. k. tanulmányi alap tulajdonába ment át s így a monostori apátsági templom a kath. státus birtoka lett.

A törökpusztítások és az idő viszontagságai folytán a régi templomból csak a romok maradtak fenn, a

mennyiben roskadozó szentélyén kívül egyéb minden elpusztult. Azonban az erd. róm. kath. status a millenniumi esztendőben hazafias felkeléssel elhatározta, hogy ezen Árpád-házi emléket a romokból az ősi minta szerint visszaállítja. Nagy kár, hogy a műemlékek országos bizottsága nem részesíthette a státust a terv elkészítésén kívül, más anyagi támogatásban, így talán sikerült volna a történelmi műremeket eredeti nagyságához és szépségéhez méltóan helyreállítani.

A figyelmes szemlélő első tekintetre észreveszi a templom feltűnő alakját. Mintha egy kettévágott nagy goth domnak a felét elvitték s csak a kisebb részt hagyták volna ott. A fából készült kettős tornyocska éppen az ideiglenesség kiáltó jelét hordja magán.

De így is elismerésreméltó áldozatkészséget tanúsított a status, midőn 60,000 koronára menő áldozattal ezen műemléket az enyészettől megmentette.

Egy műemlékű templomról lévén szó, csak sajnálni tudjuk, hogy az erd. r. k. státus annak belső berendezéséről még nem gondoskodhatott. Fáj az embernek látni, hogy ezen műalkotás befejezetlenül áll, belseje csak úgy kong az ürességtől, a falakon kívül semmi egyéb nem lévén benne. Remélhető azonban, hogy a belső berendezés nem sokáig várat magára.

És most nyájas olvasó, hogy ha útnak véletlenül e történelmi műemlék felé vezet, a hazafias kegyeletadókat ép úgy leróhatod, miként az Erdélyi Kárpát-Egyesület a hazafias kegyeletnek akart szolgálni, midőn jelen közleményével az Árpád-korba visszanyúló műemlék iránt a kirándulók érdeklődését felkelteni óhajtott.

Kincsesi temető.

(Képpel.)

A görgényi havasok alatt szaggatott völgyekben, horpadásokban, székelység közé élve magyar nevű oláh faluk vannak.

Talán a görgényi vár jobbágyainak ivadécai, maradécai laknak ama falukban? A nép szép testalkatu, erős. A nők ruházata festői és a

székely falukban divatból már kiment székely varrottas annak legfőbb éke.

Ezeknek a faluknak legszembeötlőbb különlegességei a köztemetők, kettős kereszttel ékített fejfáikkal.

Képünk a kincsesi temetőt ábrázolja. A különleges fejfákból alig látszik egy-kettő, mert a többi és közöttük a legjellegzetesebbeket a rajzoló kifejejtette, de azért szépségéből, hangulatosságából nem vészített a kép semmit.

Tény, hogy halottai számára a falu csenedesebb, szebb és költőibb nyughelyet nem választhatott volna.

EGYESÜLETI MOZGALMAK.

As E. K. E. újévi tisztelegése Feilitzsch A. br. elnöknel.

Annak a meleg ragaszkodásnak és szeretetnek óhajtott az E. K. E. tisztikara és választmánya az új év alkalmából Feilitzsch Arthur br. orsz. képv. elnök előtt kifejezést adni, a melylyel iránta páratlan buzgalmaért és az egyesület ügyeinek fáradhatatlan vezetéseért viseltetik.

Ezt a szeretetet élénken bizonyította az a nagy küldöttség, mely Melitskó Frigyes M. Á. V.-felügyelő alelnök vezetése alatt tisztelgett br. Feilitzschnál, hogy kifejezze az új év alkalmából jókívánságait. A küldöttségben részt vettek: Fap Mihály ny. esendőrezredes, Dax Adolf M. Á. V.-felügyelő, Fataky Jenő dr. orvos, Merza Gyula főpénztáros, Fodor János oszt. titkár, Kovács Géza oszt. elnök, Tanács József ellenőr, Versényi György dr. tanár, Pállós Albert igazgató, Hollitzer Nándor jegyző, Beregszászy László főkönyvesvezető, Tomán Béla sz. festő és Radnóti Dezső főtitkár.

A küldöttség szónoka Melitskó Frigyes első alelnök volt, a ki a következő szép beszéddel üdvözölte Feilitzsch Arthur br. elnököt.

Méltóságos báró ur!

Mélyen tisztelt Elnökünk!

Mi, kik az Erdélyi Kárpát-Egyesület kebeléből Méltóságod előtt megjelentünk, azzal nem csupán a tiszteletnek jelét adni jöttünk, hiszen Méltóságodnak kijár a tisztelet, a nagyrabecsülés mindazok részéről, kik Méltóságodat akár személyesen, akár csak hírből is ismerik. Mi szívünk sugallatát is követtük, midőn eljöttünk, hogy Méltóságod iránt érzett igaz szeretetünknek, meleg ragaszkodásunknak, Méltóságodért kitörő lelkesedésünknek is adjunk kifejezést.

Tudjuk mi azt jól, hogy bár nincs

oly mozgalma köz- és társadalmi életünknek, melyben Méltóságod — sokszor mint úttörő, mint kezdeményező — részt nem venne, bár fényes tehetségeinek és férfias tetterejének java részét a törvényhozás nehéz, küzdelmes munkájának szenteli: mi tudjuk és boldogok vagyunk abban, hogy épen egyesületünk az, melyért Méltóságod legszívesebben fáradoz, melynek sorsát leginkább lelken viseli.

Épen azért, ha majdan Méltóságod az új, a nagy, a korszakos eszméért megvívott harcban el-csfárad, számíson reánk, mi elkészítjük, elegyengetjük Méltóságod részére az útat bérczes hazánk legszebb, legrejtettebb, legbájosabb tájai felé, hogy a szabad természetnek békéltető, nyugtató ölen megpihenve, törhetlen erővel minél sikeresebben, minél tökéletesebben megvalósíthassa eszményi céljait.

Hogy úgy legyen, ez a mi új évi kívánságunk.

A beszédre felhangzott lelkes éljenzések után *Feilitzsch* Arthur br. gyönyörű szavakkal fejezte ki azt a szeretetet, melyet ő az E. K. E. iránt érez. Politikai nehéz küzdelmei közepette enyhülést talál, ha az E. K. E. lelkes és buzgó tagjaival az egyesület ügyét szolgálhatja. Úditó oázis neki az egyesület, melynek érdekeit mindig előbbre vinni törekszik és abban a munkájában kéri a tagok és tisztikar segítségét, hogy a magyar társadalomnak ezt a leghasznosabb intézményét virágzáshoz juttassa. Végre boldog új évet kíván az E. K. E.-nek.

A központi választmány gyűlése.

Igen élénk és érdekes gyűlést tartott jan. 8-án az E. K. E. központi választmánya *Feilitzsch* Arthur br. orsz. képviselő elnöklete alatt. Jelen voltak: *Szádeczky* Lajos dr. alelnök, *Merza* Gyula főpenztáros, *Radnóti* Dezső főtitkár, *Kovács* Géza titkár, *Fodor* János jegyző, *Tanács* József ellenőr, *Falkovics* József altábornagy, *Pap* Mihály ny. csendőrezredes, *Incze* Gerő kir. táblabíró, *Gyártás* László főügyész, *Szádeczky* Gyula dr., *Márki* Sándor dr., *Hatás* Ignác dr. egyetemi tanárok, *Éjszaky* Károly ny. M. Á. V. üzletvezető, *Versényi* György dr., *Felmény* Albert és *Versényi* Gábor tanárok, *Magyar* Endre igazgató, dr. *Pokoly* József ref. theol. tanár, *Papp* Kristóf kereskedő, *Papp* Gábor festőművész és *Tomán* Béla sz.-festő stb.

Elnök a gyűlést megnyitván, hódoló tisztelettel jelenti, hogy a király

ő felsége *József Agost* főherczeg védő útján őszinte meleg köszönetét küldi az egyesületnek a 70-ik születésnapja alkalmából hozzá intézett üdvözlétért. Hasonlóképen jelenti, hogy az elnökség *József Agost* főherczeg védőhöz a nem rég bekövetkezett örvendetes családi esemény alkalmából üdvözlő sürgönnyt küldött, melyre a főherczeg a következőleg válaszolt.

„*Fogadják legbensőbb hálatelt köszönetemet és üdvözlömetet.*“

Az elnöki jelentést a választmány hódoló tisztelettel tudomásul veszi.

Ez után egy igen kedves jelenet következett, az elnök felemlítette, hogy *Palkovics* József altábornagyot is családi öröm érte, amennyiben leánya fiuunokával ajándékozta meg. A választmány tagjai lelkesen megéljenzették a népszerű katonát s a választmánynak egyik legbuzgóbb tagját.

Radnóti Dezső főtitkár jelentése következett ezután, melynek során bemutatta *Varró* László dr. nagyenyedi polgármesternek köszönő iratát a polgármesterré történt megválasztása alkalmából hozzája, mint az E. K. E. alsófehérvármegyei osztálya elnökéhez intézett üdvözlét, valamint *Sztroiny* Román az E. K. E. vajdahunyadi ügyvivőjének levelét, melyben megköszöni, hogy az E. K. E. őt bányatanácsossá történt kinevezése alkalmából üdvözölte. Mindkét férfi kiváló nagy szolgálatokat tett eddig is az egyesületnek s jövőre is ígéri, hogy lelkes támogatói lesznek az E. K. E. hazafias ügyeinek.

A jelentés további részében felemlíti főtitkár, hogy a központi osztályok és bizottságok mind megalakultak és munkálkodásukat megkezdték. Legörvendetesebb eseménye azonban az új évnek, hogy 400 új tag lépett be az egyesületbe, köztük *Havas* Pál birtokos Mende-Billeről, *Gottschlig* Agoston és Belatini *Braun* Arthur Budapestről és az „*Unió*“ Magyar Általános Gyufagyár r. t. 200—200 koronával *alapító* tagoknak. Régi 30 forintos alapítványikat kiegészítették 200 koronára *Kornis* Viktor gróf, *Bánffy* Ernő br., *Merza* Lajos, özv. *Nedoroszték* Jánosné és *Reiter* József. Végül jelenti, hogy az EKE-pezsgó után a múlt évben 1000 korona folyt be és bemutatja a „*Hera Prometheus*“ részvénytárs. által feltalált új acetylen-világítást, melyet a cég a hazafias célra való tekintetből díjtalanul rendeztetett be. A jelentést örvendetes tudásul vették s a belépett új tagokat az egyesület kötelékébe fölvtették.

Papp Gábor festőművész kéri, hogy az egyesület festesse meg fenséges védőjének arcképét készülő néprajzi muzeuma számára. Ő hajlandó ezt a képet díjtalanul megfesteni, ha

erre megbízást kap és az egyesület kieszközli, hogy Ő fensége neki üljön. Köszönettel fogadják az ajánkozást és az elnökséget megbízzák, hogy a dolgot vigye keresztül.

Főtitkár bemutatja az egyesület kiadásában megjelent *Erdélyi Kalauz*-t, melynek 2000 példányából ezer példány a kiadás után azonnal elfogyott, úgy, hogy a költségeket már az eddigi bevételek fedezik. A jelentést örvendetes tudomásul veszik s elhatározzák, hogy a harmadik kiadás térképpel és egyéb szükséges módosításokkal jelenjék meg.

A Nagy-Enyeden tartott közgyűlés kimondja az Alapszabályoknak az egyesület fejlődéséhez mért módosítását. E célból a választmány *Éj szaky* Károly elnöklésével *Merza* Gyula, *Kovács* Géza, *Versényi* György és *Fodor* János tagokból álló bizottságot küld ki azzal az utasítással, hogy az Alapszabályokat dolgozza át és javaslatát terjessze a választmány útján a közgyűlés elé.

Az új tiszteleti tagok részére szóló okmányok elkészülvén, az elnökséget megbízzák, hogy azokat megfelelő ünnepélyes formában adja át.

A néprajzi osztály javaslatára az egyesület új mozgalmat indít abban az irányban, hogy működési körébe fölveszi „*az erdélyi házi és néprajzi cikkeknek elterjesztése*“ ügyét, mely célból kimondják az ilyen iparcikkek törzskönyvének összeállítását és egy házi-ipari gyűjteménynek összehozását. Hálás köszönettel vették, hogy a kereskedelmi m. kir. miniszter ezt a mozgalmat figyelmére méltatta és költségeire háromezer korona segítséget engedélyezett.

Főtitkár jelenti, hogy a *hunyd-megyei osztály* újra alakult, megválasztván elnöknek *Fósika* Lajos bárót, alelnöknek *Mara* László alispánt, titkárnak *Rignáth* Bélát, pénztárosnak *Knopf* Árpádot. Az alakuló gyűlésen a központ képviselőiben *Kovács* Géza titkár és *Fodor* János jegyző vettek részt. Az osztály Vajdahunyadon óhajt hangversenyt rendezni és a nyáron nagyobb szabású akciót fejt ki. A megalakulást örvendetes tudásul vették és az új osztályt az elnökség a szükséges nyomtatványokkal ellátja.

Ezzel kapcsolatosan *Versényi* György dr. indítványára a *Csetatye-Boli* barlanghoz való juthatás megkönnyítése végett az osztály figyelmébe ajánlják az elrongált pallók kijavítását.

Tudomásul vették ezután a néprajzi-osztály és bizottság, valamint a turista-osztály határozatait és intézkedtek, hogy a fogarasmegyei osztály újjászerveztessék, valamint megválasztották az udvarhelymegyei osztály élére *Damokos* Andor dr. alispánt.

Egy lipcsei német cég az erdélyi

városokról és természeti szépségekről német nyelvű utazókönyveket óhajtván kiadni, az ügyet kiadták az elnökségnek előkészítés végett.

Főtítkár jelenti, hogy a választmány által kijelölt küldöttség tiszteleggett a pénzügyminiszter urnál br. Feilitsch elnök vezetésével és kérte, hogy a radnaborbereküi fürdőt — melyet az egyesület nagy áldozatokkal teljesen kiépített — vegye vissza és kincstári közegeivel kezeltesse, minthogy az egyesületnek alapszabályszerű másnemű céljainak megvalósítása nem engedi meg, hogy kellő utánjárással tovább fejleszthesse e fürdőt, melyre különben igen érdemes. A pénzügyminiszter ur barátságosan fogadta a küldöttséget és megígérte, hogy e tekintetben az egyesület terhein könnyíteni fog.

A fürdő-törvényjavaslatra beérkezett észrevételeket kiadják a *balneológiai osztálynak*, hogy ezek alapján a tervezetet dolgozza át és terjessze mielőbb az orsz. fürdőbizottság elé.

Főtítkár jelenti, hogy a legelőkelőbb külföldi folyóiratok meleg hangú bírálatot közölnek az egyesület kiadásában megjelent német nyelvű fürdőkönyvről. Kiadják a bírálatokat a balneológiai osztálynak megfelelő értékesítés végett.

Elnök végül átadja Pollák Samu helybeli aszfaltgyárosnak 100 korona adományát a Néprajzi Múzeum számára. Ezzel a gyűlés véget ért.

A turista-osztály megalakulása.

Az E. K. E.-nek Nagy-Enye len tartott közgyűlése turista-osztályt szervezett az egyesület kebelében. Ennek az osztálynak feladata lesz Erdély összes turistasági érdekeit előmozdítani. A közgyűlés az osztály élére *Melitsko* Frigyes M. Á. V. felügyelő központi alelnököt, titkárnak *Fodor* Jánost választotta meg, beolvasztván az új osztályba a régi műszaki bizottságot is.

Az új osztály múlt év decz. 15-én tartotta első gyűlését, melyen nagy számban jelentek meg az E. K. E. tagjai.

Melitsko Frigyes osztályelnök elfoglalván az elnöki széket, mindenkéltől megköszöni a közgyűlés bizalmát, hogy alelnöknek választotta meg.

Megvallom, — úgymond — hogy érezve erőm s tehetségem elégtelenségét, buzdítást ezen állás elfoglalásához csakis a mások iránti bizalomból merítettem, bizalomból az egyesületünk elnöki székét elfoglaló, társadalmi erényekben annyira gazdag vezérünknek egyénisége iránt, bizalomból a kötelessége teljesítésében kitartó, szakavatott tisztikar iránt és bizalommal az egyesületünk

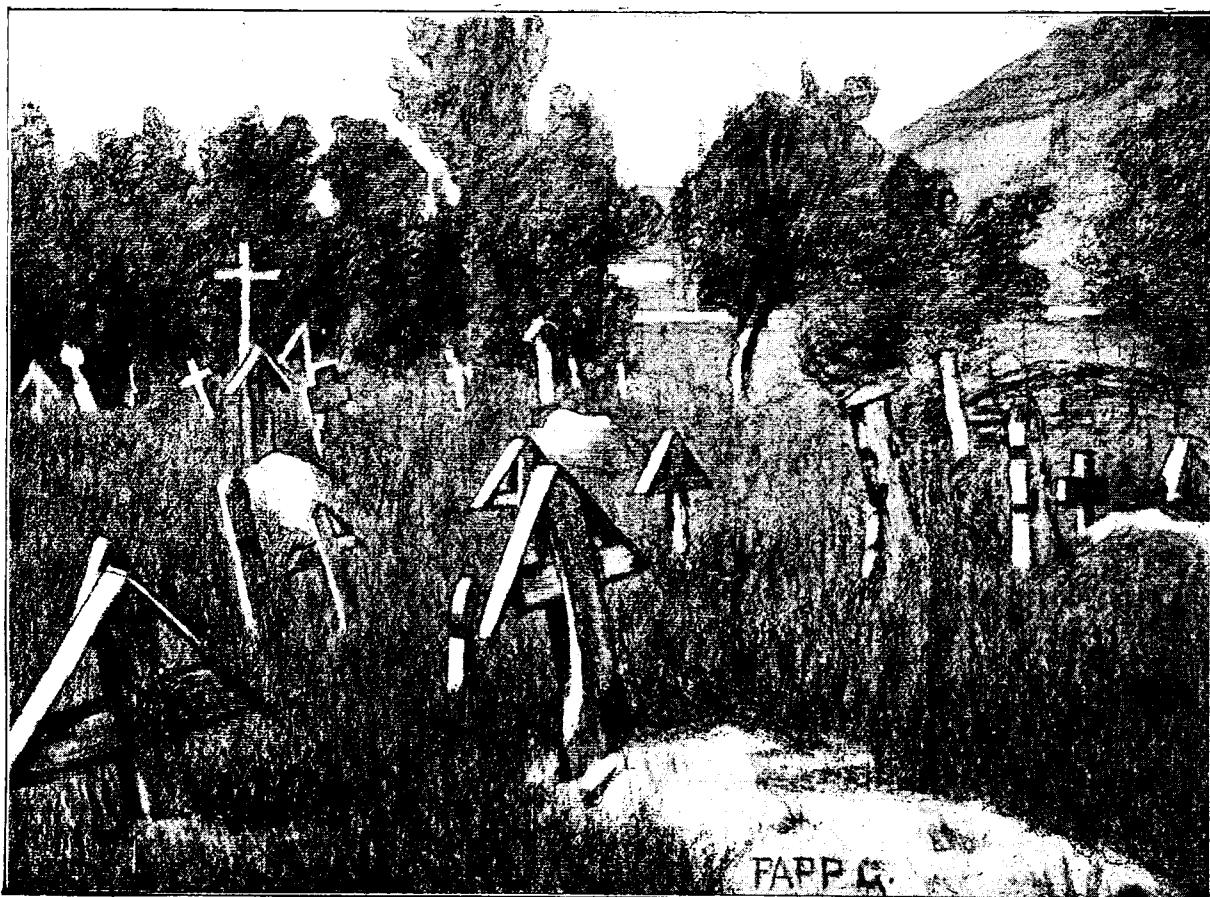
ügyeit mindenkor lelkesen felkaroló tagok iránt, kiknek támogatására számítani szerencsés lehetek, — illetőleg e támogatást ezennel a legmelegebben kérem.

Említett közgyűlésünk határozatából az ujonnan szervezendő központi turista-osztály vezetésére kirendeltem, a titkári állás *Fodor* János lelkes tagtársunkra bízván. E turista-osztályba az eddigi műszaki bizottság beolvasztandó lévén, utóbbi, mint ilyen, feloszlik. Kedves kötelességemnek teszek tehát eleget, midőn megragadva a jelen alkalmat, e feloszló bizottság tagjainak, lankadatlan és eredményes tevékenységükért hálás köszönetet mondok.

Ezek után a megjelent mélyen tisztelt tagokat szívből üdvözölve, a turista-osztály alakuló gyűlését ezenel megnyitom.

Azután hosszabb megnyitó beszédében fejtette ki az új osztály programját. Vázolta a turistaságnak egészségügyi, tudományos, hazafias és közgazdasági céljait és e célok munkálására megjelölte a szükséges módokat. A beszédet, melyet lapunk élén közlünk, a tagok lelkesen fogadták.

Fodor János osztálytitkár a volt

Kovács Géza fényképe után.

műszaki bizottság eddigi munkálkodásának eredményeiről tett kimerítő jelentést, melyet az osztály helyeslőleg tudomásul vett.

Ezután egész sora következett a felmerült ügyeknek, melyekből kiemeljük a következőket:

A Meleg-Szamos forrásvidékének feltárása megtörténvén, az osztály intézkedik, hogy a további munkálatok folytatólag elkészüljenek. Örömmel tudomásul veszi, hogy a szomszédos Galbinán *Czárán* Gyula megkezdte a turista munkálatokat.

Az útjelzésre nézve tett jelentés szerint a Kolozsvár környéki jelzések elkészültek. Tavaszra a táblákat is felállítják.

A Kányafőre vezető út elkészült. Intézkedett az osztály, hogy e szép kiránduló ponton menedékkunyhó épüljön.

Bemutatták a földmivelésügyi miniszter leiratát, mely szerint az intelligens turistáknak ezután is megengedi a Hója-erdőbe való kirándulást.

A kolozsvári szépítő-egylet kérésére kimondották az *Erzsébet út* folytatásaképp a Hója-gerinczen vezető út jókarba hozását és padokkal el látását.

Örvendetes tudomásul vették, hogy a torda-hasadéki út építése folyamatban van.

Több apró ügy után megállapították a jövő gyűlés napirendjét, mely után a gyűlés véget ért.

As E. K. E. hunyadvármegyei osztályának közgyűlése.

Jósika Lajos báró elnökletével múlt évi december 16-án az E. K. E. hunyadvármegyei osztálya közgyűlést tartott. A gyűlésen ez osztálynak nemcsak eddigi működését tárgyalták, hanem ez alkalommal azt egészen újra szervezték, illetőleg az osztály részére a részben eltávozott, részben lemondott tisztviselők helyett újakat választottak és pedig elnöknek *Jósika* Lajos bárót, alelnöknek *Mara* László alispánt, titkárnak *Rignáth* Béla városi aljegyzőt, pénztárnoknak *Knopf* Árpádot. A közgyűlésen a központ részéről jelen volt *Herrmann* Antal dr. alelnök, *Kovács* Géza titkár és *Fodor* János jegyző. Kimondotta az osztály, hogy az 1901. évben a Retyezátra több kirándulást rendez, hogy a vármegye közönségének a turistaság és a természeti

szépségek iránt való érdeklődését ébren tartsa.

Az osztály vagyoni helyzetének gyarapítására felolvasásokat fognak tartani.

Schumacher V. dán író levele.

Az ismert dán író a nyáron hosszabb ideig Kolozsvárt tartózkodott, mely alkalommal az E. K. E.-t is meglátogatta, hol *Feilützsch* Artur báró elnök és *Radnóti* Dezső főtitkár tájékoztatták az erdélyi viszonyokról. Később pedig megküldötték neki az E. K. E. kiadványait. Ezt a rokonérzésű dán író levélben köszöni meg, mely így hangzik:

Méltóságos báró úr!

Az Erdély-nek részemre megküldött füzetéért fogadja Méltóságod legszivesebb üdvözetemet. Ezúttal Erdélynek csak egy kis részét volt alkalmam látni, de reményem, hogy a jövő évben az áldott Magyarországnak eme elragadó vidékét közelebről is megismerhetem, mert legalább azt tanultam, hogy Erdély, miként a multban, úgy most is igazi bástyája a magyarságnak. Az ott tapasztalt barátságos fogadtatás felejthetetlen előttem, és mialatt most régi barátomnak, *Gyulai* Pálnak *A régi udvarház* című remek elbeszélését fordítom: gondolataim szeretettel és vágyakozással időznek ott.

A nagy kegyet, melyet Ön, Méltóságos Elnök ur utazó honfitársaimnak nyújtott, szerencsés voltam a Dáni Turista Egyesületnek tudomására hozni, mely háálját általam tolmácsolva, azt kéri, hogy az E. K. E. azon igen tisztelt tagjai, kik Dániába utaznak, az egyesület utmutatását minden tekintetben igénybe venni sziveskedjenek.

Egyesületünknek lesz szerencséje a kiadásában megjelent Kopenhágát ismertető német, francia és angolnyelvű képes füzetekből megfelelő számú példányt az E. K. E. elnökségének megküldeni.

Kopenhága, 1900. okt. 10.

Méltóságod alázatos szolgálja:

Schumacher.

KÖNYVESHÁZ.

As Erdély pályázata. Az Erdély szerkesztősége a mult évben pályázatot tűzött egy ismeretlen természeti szépség leírására. A beérkezett pályamunkákat a mult hóban bírálta meg a szerkesztőség. A bírálat alapján sajnálattal jelentjük, hogy a pályázat *eredménytelen* maradt. A pályázatok nem tartották be a feltételt, hogy a még teljesen ismeretlen vagy csak kevésbé ismert helyeket írják le, hanem a legjobban feltárt természeti szépségek leírásával (Torda-hasadék, Szent-Anna-tó, Detonáta stb.) pályáztak és ezekről se tudtak újat mondani. A dolgozatok között legjobb volt *Weisz* Elza *A Tekintő* cz. munkája. Ennek témája csekély ugyan s írója nem is annyira magát az eléje táruló képet, mint a lelkében annak nyomában fakadó hangulatot igyekszik megörökíteni. Így egy kissé általánossá lesz, mert ugyanazt még számos más tájról ép így el lehet mondani. Előnye a munkának az ügyes, gördülékeny stílus, választékos, helyenként emelkedett nyelvezet és a természet iránt való rajongó szeretet.

Ha felvett témáját jobban kimélyítette volna, illetőleg a felvett táj egyéni vonásait is észrevenni igyekezett volna, munkája becsben sokat emelkednék. Így is alkalmas a közlésre, főként élénk stílusa, emelkedett nyelvezete, hangulatkeltő leírása miatt. A bíráló bizottság ezt a munkát egyhangulag *dicséretre* méltatta. A pályamunkát írójának szives engedélyével mai tárczánkba közöljük.

Tanári vakációk. Érdekes, tanulmányos, mindvégig élvezetes tanulmányok, essayk és útleírások azok, melyeket *H a n g a y* Oktáv, kolozsvármegyei osztályunk elnöke, *T a n á r i* *v a k á c z i ó k* czimen összefoglalva adott ki. Ezek közül az *A n d r á s s y* *h a v a s o k b a n* és *A B i h a r* *V e g y á s z á r ó l* címűekben, melyek lapunkban láttak először napvilágot, olvasóink már gyönyörködhetnek. Útleírásai közül nem kevésbé érdekesek azok, melyek olasz földről, Capri szigetéről, a stájer vasország két kiválóságáról, Eisenezről és Judenburgról szólnak, majd a galicziai földviaszbányákba, Lembergbe, Moszkvába vezetik el az író kellemes kalauzolása mellett az olvasót. Nem a tanár pedáns aprólékoskodó magyarázatai szólnak ez útleírásokból, hanem egy kedélyes, mindent észrevevő, mindent méltányoló ter-

mészet és emberbarát komoly gondolatai, talpraesett észrevételei. Turistákat, nevelőket, tanítókat egyaránt érdekeltetik azok a szép eszmék, melyeket az ifjúság testi nevelésének érdekében papírra vet, mikor a tornáról, játékról ír, egy játékegyesületnek ideálisan praktikus tervét vázolja s a lábszánkózás sportját igyekszik Kolozsvár ifjúságával megkedveltetni. Növényteni közleményei a tudós botanikust árulják el, míg a Bálterem növényei című felolvasása a szellemsen csevegő Hangyát mutatják be az olvasónak.

Székely Tanügy. A tanítótestületeknek majdnem minden vármegyében vannak organumaik. Mindenik fontos hívatást teljesít, mindenik lelkes apostola a nemzeti közművelődésnek. Ezek közt azonban van egy, mely messze kimagaslik a többiek felett. Szerkesztője *Máthé József*, a székely ügynek ez a lelkes barátja, kinek ízzó hazaszeretete folyton ébresztgeti a magyar társadalmat, hogy mentse meg Erdélynek legtehetségesebb, legmunkásabb népét, a székelységet. Ez a lap: a *Székely Tanügy*, mely nevelés-oktatásügyi lap ugyan, de kilép az általános keretből és egyik legbecesebb s legtanulságosabb folyóirata a székelység minden kérdésének. Cikkein a lángoló fajszeretet melege ömlik el. A tanítóságot folyton sarkalja, buzdítja, hogy munkálkodjék a népért, a nép erkölcsi és anyagi gyarapodásáért. A tudással és rendkívül élénken szerkesztett *Székely Tanügy*-et ajánljuk mindenki figyelmébe. Megrendelhető Maros-Vásárhelyt egész évre 4 koronáért.

KÜLFÖLDI TURISTA HÍREK.

Kolamin-labdacsok. A dr. Knebel-féle Kolamin-labdacsok, melyek egyenként 0.2 gr. Kolamint tartalmaznak, kivált kerékpárosok és turistáknál túlerőltetés, éhség és szomjúságérzet, lélekzés és szívdobogási zavarok leküzdésére, illetve megelőzésére szolgálnak. Fölfrít és kellemes ízűek, azok használata a nem gyakorlott egyént is trainírozott állapotba hozza és tetemes mértékben növeli a test munkaképességét. Ennélfogva tehát az úgynevezett E. K. E. Kola-likőr forgalomba hozatala, mely a Kolaminnal rokon Kola anyagból készül, nemhogy fölösleges, de egye-

nesen turista szempontból hiányt pótló szer, mely esetről-esetre bizonyára jó szolgálatokat fog tenni, kivált a mulékonyabb természetű turista rosszullétek megszüntetésére. Az E. K. E. említett gyógyító turista italát a kolozsvári Szilágyi Eleonora-féle jó hírnevű likörgyár hozta forgalomba az E. K. E.-nek szintén 5% hasznot hajtó Erősítő nevű likőrrel egyidejűleg. Így is pártolhatjuk a hazai ipart, fölhívjuk tehát e körülményre is tisztelt tagtársaink becses figyelmét.

Gyógyító tubusok. Turisták, kerékpárosok, katonák, utazók, kör- és járásorvosoknál népszerűsége tettek szert a lyoni vegytani társulat részéről forgalomba hozott és gyógyító anyagokat tartalmazó üvegesövek, melyek általában utazás közben előforduló kisebb sérüléseknél alig nélkülözhetők. Ezek az első segélynyújtásnál kiváló sikerrel alkalmazható gyógyító tubusok colloidium, ichthyol, jodoform, jodoformcollodium, menthol stb. fertőtlenítő szereket tartalmazván, uton különösen jó szolgálatot tehetnek. Egyszerűen a kéz melegétől fölhevithető és könnyen elszálló anyagok finom sugárban kifecskendezhetők az illető sérült testrész fertőtlenítésére. Egy tubus ára nálunk se sokkal több egy koronánál, Németországban darabonként egy márka. Kicsiben minden gyógyszerész és drogista árusítja.

Barlangi pók. A zoologusoktól ismert *Leptoderus*, *Blothrus spelaeus* és a *Stalita taenaria* stb. pókokon kívül különösen érdekes egy hosszulábú pók (*Leiobunum hemisphaericum*), mely pl. a világhírű, de a mi Aggteleki barlangunk mögött maradó adelsbergi cseppkő barlang végén felfedezett új grottában — kivált télen — nagy tömegekben lép fel. Az állatocskák százával lepik el a cseppköveket, úgy hogy a turistákban azt a csalódást keltik, mintha a kövek valami finom esipkefátyollal volnának befödve.

Fölkeltést jelszó készülék. Egy hamburgi föltaláló vendéglők, szállók és internátusok szobaajtóira alkalmazható óraszerű jelzőkészüléket szerkesztett. Ennek az ajtó külső felén látható mutatóját a szobában belülről mozgatható gomb segítségével lehet tetszés szerinti órára beállítani. E készüléknek az a célja, hogy az előre megrendelt fölébresztésnek hanyagságból, félreértésből vagy hibás följegyzésből eredt elmulasztásával járó kellemetlenségeknek eleje vételessék s főként, hogy az ebből támadt idegenforgalmi károk, illetve az utasoknak valamely kirándu-

lásról vagy vasúti vonatokról való lekésése megakadályoztassanak. A vendéglőkben fölmerült panaszoknál pedig a legalkalmasabb mód nyugtatik az utasoknak, hogy a fölkeltéssel megbízott személyzetet bármikor kérdőre lehessen vonni.

A dauphinei turista-egyesület havasi kertje. A Franciaországban első ilyenmű alkotás a Grenobleban székelő testvéregyesület nevéhez fűződik, mely *Jardin Alpin de Chamrousse* néven *Lachmann* tanár vezetése alatt a havasi növények védelmére alakult és a kipusztlással fenyegetett fajok fenntartását ápolja. A tudományos tekintetek is nagyon tanulságosak, a melyek pl. az akklimatizáció szempontjából tett kísérletekre vonatkoznak. Ez a tudományos intézmény a külföldi havasi kertekkel összeköttetésben áll s a havasi növénymagvak kicserélése állandóan érdekes megfigyelésekre nyújt alkalmat. E tekintetben a kolozsvári egyetemi fűvészkertben is néhány év óta folyton gyarapodó kezdeménnyel állunk szemben, mely méltán megérdemli, hogy az idegenség számára a látni valók sorába fölvétessék.

Uti párna. Utazásra legalkalmasabbnak bizonyult a japáni légpárna, mely a gumminál olcsóbb, könnyebb, azzal egyenlő értékű és épügy fel-fújható; teljesen szagtalan, könnyű és mégis elég tömött.

Adresdai idegenforgalmi egyesület. Ez az immár 25 év óta fennálló egyesület Drezda városától 2000 márka évi dotációban részesül; a tagok száma pedig a 800-at jóval meghaladja. Az amerikai és az orosz vendégeknek Drezdához vonzása érdekében az egyesület, úgy a községtanács, mint a városi képviselőtestületnél sürgetett közegészségügyi és rendészeti, valamint szépészeti intézkedéseivel az idegenforgalom emelésére lehetőleg mindent elkövet. Különösen figyelemmel kíséri az idegen lapokban megjelenő és esetleg valamely külfölditől írott panaszokat, avagy túlzott igazságtalanságokat, mikre azonnal reagál és pedig mindig az egyesület részéről fölkért hasonló nemzetbeli egyén közfölatával.

A vorarlbergi idegenforgalmi szövetség. A világhírű Arlberg-vasúttal átszelt s a Boden-tótól a Silverta-csücsig terjedő pompás erdők, völgyi tájak, nemkülönben középhegység, havasi tavak és glecserek tekintetében gazdag alpesi vidékre hívja fel hirdetésekben a figyelmet fenti egyesület, mely a vasúti menetrendre, vonatcatalokozásokra ügyel, állomásokon falragaszokat függeszt ki, hotelek létrejöttén fáradozik, fel-

világosításokat ad az idegen utasoknak s többek közt az összes nyaraló állomások lajstromát ingyen terjeszti. Székhely: *Bregenz*.

Turista felszerelések kiállítása. A londoni Alpine Club nem régen turista szakkiállítást rendezett, melyet 3 hét alatt 1200-an látogattak. A szakszerűen rendezett kiállítás körül Baker egyleti tag fejtett ki kiváló tevékenységet. Az ő érdeme első sorban, hogy az Angol alpesi klub termeiben a turistaság és a hegymászás körébe tartozó tárgyakból egy minden tekintetben tanulságos tárlatot sikerült egybehozni.

Turista lámpások. Böcklein M. K. Münchenben egy nagyon praktikus, zsebben összehajtható újszerkezetű lámpást talált ki, melyet villámlámpás (Blitzlaterne, Lanterne-Eclair) név alatt hozott forgalomba és különösen turistáknál nagy közkedveltségnek kezd örvendeni. Kezelése felette egyszerű és 7 frankért megrendelhető a feltalálónál. Egy másik lámpás, a Lanterne Gos, a hasonló nevű genfi festő leleményességét hirdeti. Dobozába összehajtván ez is tárczaalakban zsebbe tehető. Kibontva pedig az az előnye, hogy az azt hordozó előtt és mögött egyaránt világít és ha sorban haladnak a hegymászók, egy lámpásnak többen is hasznát veszik. Más lámpásokkal szemben az a főelőnye, hogy a gyertyaszorítója szilárdan tartja a gyertyát és azt mégis minden fáradság nélkül ki lehet venni. A szerkezet éppen olyan gondos és erős, a mennyire annak csekély súlya megengedheti. Különben még a kerékpárosok is főként éjjeli kirándulásokon szintén hasznát vehetik ennek a turistalámpásnak. Ugy a Böcklein, valamint a Gos-féle lámpás a turista felszerelések egyik legnagyobb és legismertebb raktárosánál, a berni Knecht-czégnél is kapható.

E. K. E.-IPARCZIKKEK.

E. K. E.-pezsgő. Az E. K. E. iparczikkek között elsőnek említjük fel az *E. K. E. pezsgőt*, mely immár megnyerte a közönség tetszését és napról-napra mind többen fogyasztják. A múlt évi bevétel a pezsgők után 1000 korona volt. Tehát éppen egy menedékházat építhet az egyesület a bevételből. A közönség helyesen cselekszik, ha minden alkalommal ezt a pezsgőt fogyasztja, melyet az E. K. E. vegyileg is megvizsgáltatott és kitűnő italnak talált. Gyártója *Belatini Braun A. pezsgőgyáros* Budapest.

E. K. E.-erősítő. A *Szilágyi Eleonora*-féle likörgyár Kolozsvárt *E. K. E.-erősítő* névvel új likört ho-

zott forgalomba, melynek jövedelméből 5%-ot ad az E. K. E.-nek. Ez új likör rendkívül kellemes ital és már is kedvelik mindenhol, a hova bejutott. A kiállítása tetszetős és a mi fő, igen olcsó. Az *E. K. E.-erősítő* kapható minden fűszeres boltban. Ahol még nincs, a tagok szíves jóindulatától függ, hogy megrendeljék.

E. K. E.-Kolikör. A külföldön híres Kolikört, mely a turisták egyik leggyakrabban használt itala, immár hazánkban is gyártják. *Török Imre* dr. lelkes orvos tagunk hívta rá a figyelmet és az ő ellenőrzése alatt készült el ez a tiszta magyar gyártmány, mely *E. K. E.-Kolikör* névvel hivatva van kiszorítani a külföldi Koliköröket. A turisták rendkívül sokat fognak belőle használni, mert ez az egyetlen ital, melyet nagy kirándulások közben is minden ártalom nélkül használni lehet. A készítője a híres *Szilágyi Eleonora*-féle czég Kolozsvárt, hol üvegenként 2 koronáért kapható. Ebből is 5% az E. K. E. vagyonát gyarapítja.

E. K. E.-rum. A kitűnő hirnévnek örvendő budapesti *Gottschlig Ágoston* cs. és kir. udvari szállító czég engedélyt nyert az Erdélyi Kárpát-Egyesülettől, hogy E. K. E.-rum elnevezéssel új rumot hozzon forgalomba. Ez a rum főképen a turisták részére készült a legfinomabb és a legegészségesebb terményekből. Kiválóságánál és páratlan jó zamatánál fogva azonban a családok is nagy mértékben használják és előbb-utóbb minden háztartásban nélkülözhetetlen ital lesz az izléses, külső kiállításával is feltűnő E. K. E.-rum. Az E. K. E.-rum gyártásánál a czég csakis azokat a terményeket szerzi be külföldről, melyek nálunk nem kaphatók. Az E. K. E.-rum tehát első sorban magyar gyártmány. A gyárban magyar munkások dolgoznak és a felszerelés is mind magyar iparos munkája. A ki tehát az E. K. E.-rumot használja, egyrészt kitűnő és egészséges italt kap, másrészt támogatja azt a hazafias mozgalmat, mely a magyar ipart óhajtja erőssé és életképessé renni. Természetesen a *Gottschlig A.* czég az E. K. E. hazafias és jótékony céljait is előmozdítja, midőn a jövedelméből 5%-ot juttat az Erdélyi Kárpát-Egyesületnek.

E. K. E.-gyűjtő. Egészséges verseny fejlődött ki a hazai gyűjtőgyarak között. Első sorban az volt a cél, hogy kiszorítsák a külföldi gyűjtőket, melyekből több millió korona értékűt fogyasztott a magyar közönség. Most, hogy a külföldi gyűjtőknek fogyasztása napról-napra csökken, megengedhetik maguknak azt a fényűzést, hogy versenyre keljenek egymás között és a közönség is helyesen cselekszik, ha a jobb és gazdasá-

gosabb hazai gyűjtőket vezet be háztartásába. Ilyen gyűjtők a most forgalomba jött E. K. E.-gyűjtők, melyek kifogástalan és izléses kiállításukkal, tartós égőképességükkel a legkényesebb igényeket is kielégítik. Ezeket a gyűjtőket az Unió magyar általános gyűfagyár részv. társaság Budafokon hozta forgalomba s hogy mindenféle megrendelésnek eleget tehesen, egyszerre többféle fajta gyűjtőt bocsát a közönség használatába: E. K. E. biztonsági gyűjtőt, E. K. E. robogó szalongszűjtőt, E. K. E. viharűjtőt stb. Az elnevezés az Erdélyi Kárpát-Egyesület nevének kezdetűi után történt, melynek kulturális jótékony céljaira az E. K. E.-gyűjtők eladási árából 5%-ot ad a hazafias czég. Természetesen a czég gyűjtői tiszta magyar gyártmányok, melyek a budafoki gyárban készülnek, a hol csak magyar munkásokat alkalmaznak és magyar nyereségterményeket dolgoznak fel. Felhívjuk a közönség figyelmét az új gyűjtőkre, melyek sokkal jobbak és sokkal gazdaságosabbak, mint a most forgalomban levő többi efféle gyűjtők. A magyar gyűjtőiparnak csak dícséretére válik, hogy nemesak kitudja szorítani a külföldi gyűjtőket, de itthon versenyezni is tud egymás között. A közönségnél természetesen a jobb gyűjtő fog győzni, a mi nem árt a többi hazai gyáraknak, mert ez csak sarkalni fogja, hogy azok is megközelítsék jóságban, és praktikus kivitelben az E. K. E.-gyűjtőket.

Testvéregyesületek köréből.

A hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat múlt évi december 16-án Kuun Géza gr. elnök vezetése alatt érdekes közgyűlést tartott. A napi rend előtt a rokonegyesületek és különböző intézetek kiküldöttei és képviselői üdvözölték a nagy tudomány elnököt és az egyesületet. Minden egyes üdvöző beszédre ékes szavakban válaszolt a közszeretethen álló főúr.

A közgyűlésen az E. K. E. központját Kovács Géza titkár és Fodor János jegyző képviselték.

E közgyűlés mondhatni egyedül néhai dr. Torma Zsófia emlékének volt szentelve. A külföldön is ismert régésznek felett az emlékbeszédet Téglás Gábor főigazgató tartotta.

Az emlékbeszéd után a néhai munkálkodását újból méltatta Hermann Antal dr. egy költői felszólalásban.

Ezután Krenner Miklós második titkár ösmertette Cserei monografiáját.

Veres Endre dr. titkár pedig előterjesztette a tartalmas évi jelentést, a jövő év munkaprogramját és a költészetet. Elfogadták.

SZERKESZTŐI ÜZENET.

Üti vázlatok Meczópotámiából. Múlt évi utolsó füzetünkben Czárán Gyula dolgozó társunknak ily című érdekes dolgozatát a nyomda oly módon tördelte, hogy az teljesen érthetlenné vált. Ez okból ezt a dolgozatot legközelebb, hozzátartozó képeivel együtt, újra fogjuk közölni.